

Los Politichs de gambeto

Frederic Soler

LOS POLITICHS DE GAMBETO.

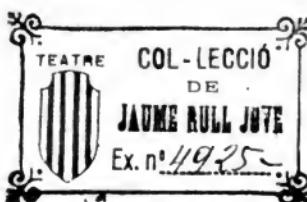
LOS POLITICHS DE GAMBETO.

COMEDIA EN TRES ACTES Y EN VERS,

ORIGINAL DE

D_x SERAFÍ PITARRA.

Estrenada ab grans aplausos en lo TEATRO CATALÀ, iniciat en lo
Teatre Romea, la nit del 23 de Febrer de 1871.

BARCELONA.
LLIBRERIA D' EUDALT PUIG.
PLASSA NOVA, NÚMERO 5.
1871.

REPARTIMENT.

PERSONATGES.

ACTORS.

COLOMA.	D. ^a FRANCISCA SOLER.
ROSETA.	» FRANCISCA VALLS.
JACAS.	D. LLEÓ FONTOVA.
GILET.	» JOSEPH CLUCELLAS.
D. FELIX.	» MIQUEL LLIMONA.
BISMARCK.	» ISCLE SOLER.
JORDI.	» RÓMULO CUELLO.
D. NONITO..	» FREDERICH FUENTES.
SICUT-ERAT.	» JOAN PERELLÓ.

Lo corréu, lo nunci, lo fosser, los sagristans, pagesos, pagesas,
senyors, senyoras y noys.—Alguns parlan.

La escena, en un poble de la muntanya.

Lo director del ARXIU CENTRAL LÍRICH-DRAMÀTICH es l' únic
encarregat d' aquesta obra, y ab ell deurán entendrers' tots los
teatros y societats particulars que vulgan representarla. Quedan
reservats tots los drèis.

A mon estimat amic,
D. Bernat D'Uelo.

Frederic de Toler

ACTE PRIMER.

Una plataforma al cim d' una muntanya : al fons una ermita voltada d' arbres frondosos : una font en un costat, y pedrissos. Seguint la paret de la ermita, una casa que figura ser la del ermità. Tota la escena enramada per la festa del Maig. La acció comença á las deu del matí.

ESCENA PRIMERA.

D. FELIX, JACAS.

FELIX. Ja entenç ; es festa simbòlica.
JACAS. ¡No li he dit ! Es la del Maig.
Cad' any per semblant diada
tenim la festa aquí dalt,
qu' es la festa de la ermita,
que 'l poble vè á celebrar.
Hi ha aplech, fira, y la encesa
que dins de la iglesia 's fa ;
aixis es que la muntanya,
de desde dalt fins á baix,
està tota tant guarnida
que se 'm representa un maig.
Aqui taulas de firaress,
venent joguinas d' estany ;
allá parades d' indianas,
viroladas, dels marxants ;
mes enllà, ab las balansetas,
las tauletas de torrat ;
sota un roure una parada
d' estisoras y didals,
y, per tot, una cridoria
y uns alegroris dels mes grans.

Mentrestant serra amunt pujan
tots los matxos enflocats,
qu' ab los picarols que portan
acaban de fé 'l sarau.

Y entre las cançons dels mossos,
y la ermita senyalant,
y 'ls aucellets de l' arbreda,
y 'ls goits que 's senten cantar,
y 'l flaire de las frigolas,
y la verdor de tants prats,
fan una festa tant maca
y de véurer tant variat,
que, com diputat del poble
y home de gust, com se sab,
no he volgut qu' à las Corts torni
sens poder dir:—Jo hi estat.

FELIX. Y jo 'm congratulo, Jacas,
de la concepció del plan.

JACAS. ¿La Concepció? Es à la cuina.

FELIX. Vull dir jo, l' haver pensat
en ferme vení à la festa,
perque es, à fé, singular.
He seguit Paris y Londres,
Berlin, Viena y Amsterdam,
y un paralelo no trovo
à lo qu' ajoxó m' ha agradat,
¿Un para-què?

JACAS. Lelo, lelo.
FELIX. (¡Ah! Si; vol di 'l sagristá,
qu' es un xich tocat de l' ala
y no sab lo que 's fá may.)

FELIX. Hi ba, si voléu, mes grandesa,
un viurer mes refinat...
JACAS. Es com l' aigardent m' agrada.
FELIX. Pero aquesta societat,
cooperativa en lo fondo,
que per gosá aneu fundant...
JACAS. ¿Coopera-què?

FELIX. Tiva, tiva.
JACAS. (¡Qué vol que tiví? ¡Ay caratl!)
FELIX. Aquest, conjunt, juro, Jacas,
que no l' havia vist may.
JACAS. ¡Oh! Y encara... Esperi, esperi...
FELIX. ¡Si no 'n ha vist la meytat!

Ja veurá quant sigal' hora,
qu' ara van à senyalar,
de missa majò, allò es cosa
qu' un hom' si hi queda encantat.
La pagesalla ab gambetos
y la barretina usual,
los fadrins ab gech de pana
y la tumbaga à 'n al llas,

— 7 —

ellas enmantellinadas
ab cada blonda de pam,
y, las pobrás, ab caputxas
que ni un borrelló es mes blanch;
y ab aquellas lluminarias
qu' hi ha per tots los altars,
y aquellas passades d' orga
que 'n Bismark hi s' petar,
ja li dieh qu' es una festa
que en tot l' entorn no té igual.
¿En Bismark, diu?

FELIX.
JACAS.

L' organista,
qu' es secretari, y, sab tant,
que mòls de la fadrinalla
li diuhen mussiu Bismark.
Ja 'l coneixera quant vinga;
es un senyor molt trempat.
¿Qu' es un que sempre s' alaba?
Dihent que no s' alaba may.

FELIX.
JACAS.

ESCENA II.

Los mateixos; COLOMA.

COLOMA.

Pare... [Ab un ram de flors.]

JACAS.

Aquí tè la pubilfa.

FELIX.

¡Oh! ¡Coloma!

COLOMA.

Déu lo quart.

FELIX.

Sense afectació ni art!

COLOMA.

Tant hermosa com sencilla.

FELIX.

Mil gracias.

COLOMA.

¿D' hont vèns?

JACAS.

Del hort.

COLOMA.

¡Ahi! ¿Vèns del hort?

JACAS.

De cuffir

COLOMA.

quatre roses per guarnir.

JACAS.

lo Sant Antoni del cor.

JACAS.

¡Ah! això sí; sempre 'l mateix:

COLOMA.

'l iglesia, 'l cor, la capella...

JACAS.

Allà ahont posa la mà, ella

COLOMA.

ja pot contar que hi floreix.

JACAS.

Y ho sab dur tant ben portat,

COLOMA.

qu' ahí ho deya ab la Marioneta;

JACAS.

s' estarà ab vosté una estona,

COLOMA.

se gira, y ja! ha enfiocat.

JACAS.

(Ella mentrestant ha posat una flor a la solapa de D. Felix.)

Mil gracias.

COLOMA.

¿Veu?

FELIX.

¿Ne vol més?

JACAS.

¿Xeringuilla?

- COLOMA. (*L' hi dòna.*) Si. ¡Ay filla! (*Olorantla.*)
JACAS. ¿La xerin-qué?
FELIX. Guilla, guilla.
JACAS. ¡Ah! Xeringuilla.
FELIX. Aixó es.
COLOMA. Ara, ab permís, una estona
anirè à guarnir l' altar,
y després allí à mirar
la Concepció lo que 'nà dòna.
JACAS. Y t' hi has de posar d' acort;
no 'sent dejuni no peco,
y no vull que ni à cal Beco
tingan un dinar millor.
COLOMA. ¡Aixó es lo que 'm dòna febre!
Que 'sent tants no se m' ocorrí...
S' ha de fè un menjar que corri...
¿Un menjar que corri? Liebra.
Ja n' hi ha tres.
JACAS. Donchs ja está bè.
COLOMA. ¡Oh! ¡Es que ja de ratlla passa!
FELIX. Cert.
COLOMA. Com qu' ell convida massa...
JACAS. ¡Quants sòdm?
JACAS. ¡Oh! Quasi no ho sè:
conta, per un interino,
sobre uns vint.
COLOMA. ¡Vegi que tall!
JACAS. Contemlos. Lo menescal,
que menja com un beduïno.
Un.
COLOMA. Lo senyori. (*Per D. Felix.*)
JACAS. Dos.
COLOMA. L' Esteve.
JACAS. Que tambè es bastant de barra.
COLOMA. Pero no mes es panarra:
JACAS. forsa pà y ja tè la sèva.
COLOMA. Diguém tres.
JACAS. No diguém : tres.
COLOMA. Lo jutge qu' es convidat,
JACAS. tambè com à autoritat.
COLOMA. Quatre.
JACAS. Mes' no menja res.
COLOMA. ¡Quants hem dit?
JACAS. Quatre.
COLOMA. En Bismark.
JACAS. Diguém sis.
COLOMA. Cinch.
JACAS. No senyors:
COLOMA. quatre y ell que val per dos.
JACAS. ¡Ah! Aixís, sis.
COLOMA. Jo conto llarch.
JACAS. Hem dit sis.

- COLOMA. Y els de la ermita.
JACAS. Sis y nou, quinse.
COLOMA. Endavant.
JACAS. Quinse y set de casa 'n Joan...
COLOMA. Donchs hi ha poch.
JACAS. ¿Què 's necessitat?
COLOMA. Lo que vulgui... més menjar.
JACAS. Vinga en Pep ab la escopeta
 y que porti una llebreta,
 ó perdius... ó el que veurá.
FELIX. ¡Superbol! Si ho pot dí així...
JACAS. ¡Ahl si senyò: en quant à cassa
 moltes vegadas li passa
 que 's trepitxa pe 'l camí.
COLOMA. Vaja, donchs, digneulí vos
 y qu' hi vagi desseguida.
FELIX. Y jo sò de la partida
 si 'm trova escopeta y gos.
JACAS. Tindrà gos,
COLOMA. Y una escopeta.
JACAS. Y escopeta.
JACAS. Y sarrò. Bèl
 ¡Vés si l' ensarronaré!
 Li durá 'l Pep de la teta.
FELIX. ¡Si ho duré jol...
JACAS. No senyò:
 ¡No 'm agrada un diputat
 que l' hagin ensarronat!
 En Pep li durá 'l sarrò.

ESCENA III.

. Los mateixos, BISMARCK.

- BISMARCK. Ab permís de... (Entra atrafegat; porta ulleras.)
COLOMA. (A Felix.) (L' organista.
JACAS. Lo secretari.
FELIX. Es vritat.
JACAS. ¿No 'l coneix?
BISMARCK. Jo...
JACAS. 'L diputat.
BISMARCK. ¡Oh! Com sò tant curt de vista...
 (Cumpliments exagerats, que D. Felix correspon.)
JACAS. Dispensi... ¿Vosté está bé?
Perfectament... ¿Vosté guapo?
BISMARCK. No; guapo no.
 Donchs l' atrapo.
JACAS. De molt mes lletjos ne sè.
JACAS. ¡Ahl si, sempre hi ha un pitjor.

- BISMARCK. Y després, si tant m' apura,
jo tinc la millor hermosura,
que es lo talent.
- COLOMA. ¡Ajat Això!
- BISMARCK. ¡Holal! ¿Es vosté, Colometa?
- JACAS. ¡Y vesté, senyò esparver!
- FELIX. ¡Vol parlar, ó qu' havem defer?
- BISMARCK. Home, esperi una estoneta.
Y vestó aixís pot permetre's...
- JACAS. ¡Senyor Jacas! (Ferit dolorosament.)
- JACAS. ¿Qué vol fer?
- BISMARCK. Dispossi: sò batxiller
en filosofia y lletres.
- JACAS. ¡Ahl si; per batxiller si
que no dirè lo contrari.
- BISMARCK. He cursat al Seminari...
- COLOMA. (Sempre me 'ls trovarà així.) (A D. Félix.)
- FELIX. (Donchs jo dich que es molt graciós.)
- JACAS. Bè; callém.
- BISMARCK. (Picat.) Quien calla' otorga:
y si ara aquí toco l' orga
massa 'l perque sabéu vos.
(Per posar vent à la manxa.)
- JACAS. Perque sò tant curt de vista...
- JACAS. (Y per sè à l' hora à la illa.)
Per modestia.
- JACAS. (Per la panxa.)
- COLOMA. Jo, ab lo permis de vostés...
- JACAS. Si, que després diu la crítica
que tú 't ficas en política.
- COLOMA. Donchs que no ho digan per res.
D. Félix... (Encaixant.)
- FELIX. Hasta la vista.
- COLOMA. Senyò Agustí...
- JACAS. 'S diu Bismark.
- BISMARCK. ¡Tè una floreta ab tronch llarch?
- (Y, haventlo vist, ne tria una igual a la que dí D. Félix.)
- COLOMA. Tingui.
- JACAS. ¡Bó! Ja ha fet conquista.)
- BISMARCK. (Ab tot y el meu gran talent,
en locantme m' impressiona.)
- COLOMA. Tornaré d' aquí una estona.
- FELIX. Ahur.
- COLOMA. Servirlos.
- JACAS. Corrent.
- (Coloma se 'n entra a la iglesia ab lo ram.)

ESCENA IV.

BISMARCK, D. FELIX, JACAS.

- BISMARCK. Aixó diu...
(Acostantse molt a la vista un plech, per llegir.)
JACAS. ¿Com vol llegirho
si ho tapa tot ab lo nas?
BISMARCK. ¡Aquesta ditzosa vista! (Vé llegint baix.)
JACAS. ¡Oh! N' es curt com no ha vist may,
y á mes d' aixó parla sempre
un parlar tant travessat,
que 'ns quedém, quant ell enraona,
com si 'ns digués Llucia.
FELIX. ¡Es clar!
La frasseologia técnica
de vosté, es mes natural,
y no compren quánt no siga
traduhit en frase vulgar.
Pero escolti atent quánt parli,
demani 'l significat
de tot quant senti, y ben prompte
lo que li falta apendrà.
JACAS. ¡Ja ho saig! Aquella paraula
que no sabia dir may...
INTERINITAT. Interinitat.
FELIX. Just. Ara...
INTERINITAT. Interinitat.
JACAS. Y clar.
INTERINITAT. Interinament.
FELIX. ¡Magnific!JACAS. Lo contingut diu... (Avant llegit.)
BISMARCK. Avant.
Que guiat pe 'l mèu sà criteri.
y estudis molt especials
en lletres y notaria...
JACAS. ¡Ja torna 'l senyò Alabau!
BISMARCK. Queda, pe 'ls quatre ó cinch mesos
qu' en Climent tardí à tornar,
alcalde primer en compte
d' ell, que fins ara ho ha estat,
JACAS. Si jo sò 'l segon alcalde!
BISMARCK. Per co à primé 'l fan passar.
FELIX. Aquí vè allò que li deya
jo de la interinitat.
JACAS. ¡Pero si jo ab 'l alcaldia
no hi puch entendrer borall!
BISMARCK. ¡No veyü qu' aixó es per ara?
FELIX. Fins que 'l primer tornara.

- BISMARCK. Interinament.
JACAS. Si; vaja,
Ja veig venir ab lò què ván:
com lo govern. ¡Ah!
FELIX. Interino.
BISMARCK. Bè; si puch servir pe 'l cas.
JACAS. ¿No heu de servirnos?
BISMARCK. Si, home;
interinament tot vā.
Jo 'l que veig que llavors qu' èram
vos y jo sols, fa setse anys..
Té rabò: pe 'l cinquanta quatre.
Molt bè ho vám sabé arreglar,
y ajudat pe 'l meu criteri...
¡Oh! bè; això no falta may.
Lo cert es que ván eixirne.
Jo li dirè com vā anar.
Surtiam tot just d' ofici
y 'ns estàvam enrahonant,
quant se 'ns diu que Barcelona
ja s' havia pronunciat.
Jo era regidor com ara,
y, aixis mateix per etsart,
tambè era, com ara, fora
lo qui es alcalde, ja d' anys.
¡Pronunciada Barcelona,
nos havem de pronunciar!.
Pero... ¿De quina manera?
Per pronunciarse ¿qué fan?
—Home 'l senyor m' aconsella.
Ab lo cap que Dèu m' ha dat.
—¿No vè en Pep de Barcelona?
—¿No ha vist alla com ho fan?
Dönchs que vinga y nos ho diga;
nosaltres ho fem igual,
y res pot haver que dirhi
fentho com á la ciutat.
Del dit al fet. En Pep torna,
esplica tot com vā anar,
y allavars, cosa per cosa,
tot vān anar fentho igual.
—¿Què ván fer primer? —Ván rebre
la noticia ab un goig gran.—
Tot l' ajuntament s' agafa
y vinga ballá y saltar.
—¿Y ara? —Allí han plegat las fàbricas,
y ha surtit la gent cridant.
Aquí 'ns vám trová ab un xasco
que 'l vān haver d' arreglar.
Deya: —Ván plegar las fàbricas—
y com vān rebre ab retart

la noticia 'sent diumenge
y ningù era á treballar...
—¿Cóm ho farém perque pléguin?

Aviat vá estar arreglat.
—Tots al treball deseguida,
en senthi, tots á plegar,
en plegant, tots á la plassa,
y un cop á dintre juntats,

[viva Espartero y la Reyna
y el poble y la libertat!—

Ja está fet. ¿Y ara? Un retrato
d' Espartero que, penjat,
tinga un lletrero que diga,
pintat de vermell ó blau,

perque fassi tropa:—«Cúmplase
la voluntad nacional?»

Penjém al punt lo retrato,
vinga un pinzell, hij vá en Pau,
y ab un xich de mangra hi pinta:

—Cúmplase la voluntad.

—Y nacional?

No calia.

Com que ja feya anys que 'n Pau
havia estat miliciano,

lo vestim de nacional,

y posát despès d' hont deya:

Cúmplase la voluntad,

ab ell junt, tothom llegia:

—La voluntad... nacional.

¡Ah, ah!

—¿Qué?

—Home, magnific!

Lo senyó es qui ho vá pensar.

Si, y no ho dich per alabar me:

tot vá surtlir del mèu cap.

¡Ah! si, l'senyor may s' alaba.

—De de bò?

Repáriu.

—May!

—Pero es lo que hi ha á 'n als pobles!..

Com que no dóna bastant

un empleo sol per viurer,

jo sòch ara aquí al plegat

organista, secretari,

mestre de minyons...

JACAS. Y en paus.

BISMARCK. Y hem veig mes d' una vegada

que no sè abònt donar cap.

JACAS. Donchs, dantne ara desseguida,

vagi á ferme aquell despaix.

(Ell se 'n vá quant apareix á la porta de la ermita. S'enterrat
vestit de escolà, y diu:)

ESCENA V.

Los mateixos, SICUT-ERAT, JORDI.

- SICUT-ERAT. Bismark.
BISMARCK. ¡Qu' hi ha?
SICUT-ERAT. A tocar l' orga.
(Y se 'n vd, quants són per l' altre cantó, Jordi, y li diu:)
JORDI. Bismark.
BISMARCK. ¡Qu' hi ha?
JORDI. 'Ls noys ja estan.
BISMARCK. ¡Veuf! Aquí té 'l que li deya.
Tot es urgent.
FELIX. Si.
BISMARCK. ¡Y qué faig?
JACAS. ¡Com qué faig? Ferme la carta.
SICUT-ERAT. Tocar l' orga.
JORDI. 'Ls noys qu' estan.
JACAS. Es secretari y s' acaba.
SICUT-ERAT. Es organista, y pagat.
JORDI. Es mestre: jo so un dels pares
y 'ls noys à missa han d' anar.
BISMARCK. Donchs partéixim en tres trossos
o diguinme lo que faig.
FELIX. Vaja... be. ¡Voleu qu' ho arregli?
JACAS. ¡Ahi! bés.
JORDI. Aixís digui.
JACAS. Vejam.
FELIX. Tothom content, y del modo
mes sençill que 's pot trovar.
Primer porta 'ls noys à missa,
toca l' orga en sent' allà,
y, en surtint, escriu la carta
que vosté desitja tant.
BISMARCK. ¡Qué hi diuhen?
JACAS. Bés.
JORDI. Corrent.
SICUT-ERAT. L' orga.
JACAS. Dientho 'l senyor s' ha acabat.
SICUT-ERAT. Es dir que primer que l' orga...
JACAS. Sicut-erat, poch parlar.
Per maná espera a D. Cárlos.
SICUT-ERAT. Bés. Ben fet. Vaja. Endavant.
Es dir que si un' ordre s' dona!...
Ja veureu d' aquell un' estona...
¡Està bés! ¡Bol! Tant y tant!...
(Y travessa la escena com remugant baix las mateixas paraules, sens que interrompeixi lo diàleg dels altres.)
FELIX. Donchs ja ho sent.

BISMARCK. Si senyor, gracias.
FELIX. No hi ha de qué.
BISMARCK. (M' ha salvat.) (Se'n va.)

ESCENA VI.

D. FELIX, JACAS, JORDI.

FELIX. Sembla, Jacas, que 'l mèn fallo
no ha agradat al sagristà.
¡Oh! Ni menos me 'l escolto:
sempre està aixís, garlant baix.
JORDI. Es lo que ahí jo li deya:
jo no era, sent menescal,
com molts que n' hi ha, rutinaris,
que curan y ván ferrant.
Jo m' he cremat las pestanyas
estudiant molt l' animal,
y, com à home de ciencia,
he trovat una vritat,
y es que, l' home, es sols al últim
un animal racional.
FELIX. ¿Y per çò ha estudiât fins ara?
(Jo ho sé desde què sò nat.)
JORDI. Aquí tè à n' en Sicut-erat,
sent su su su, sempre baix;
si fòs mosca... vironera;
no hi posi dupte.
JACAS. Es vritat.
JORDI. Y per çò es qu' aplicant sempre,
quant jo euro algun malalt,
lo mateix que donaria
fa irracional semblant,
alig curas maravellosas.
JACAS. ¡Oyl! Y això si qu' es vritat.
Miri; à 'n aquí tots los mejoros
que vènen se n' han d' anar
perque... ¡vajal per nosaltres
ningú com lo menescal.
Per çò vull jo que vuescencia...
Vosté, vosté...
Bè; es igual.
JORDI. M' alcansès del ministeri...
FELIX. Crech que pòsso 's logrará.
JACAS. Veu, ara aquí...
JORDI. Si; espliqueusí.
JACAS. Lo senyò es molt liberal.
No ho era; pero nosaltres
lo varem necessitar
per 'l Septembre, y varem dirli

- que, si ell entrava á n' al plan,
quant pujarian los nostres,
tot li seria pagat.
Hi vám pensà, y quant la Junta
revolucionaria vā entrar,
los dos decrets que ván darse,
encara no eram nombrats,
ván ser que no s' abeuréssin
mes á la font los caballs,
y dà 'l nombrament de metje
á n' ell, qu' era menescal.
- FELIX. | Y voléu dir que la Junta
JACAS. | tenia prou facultats?...
FELIX. | ¡Home, á Reus ván donar ordra
de casar sens capellans!
Bè; si, alló es lo matrimoní
civil qu' hem decretat ja:
Pero aixó de nombrar metje
á qui ni sols ha estudiát
medicina, es una cosa...
Bè; pero gno es liberal?
Bè, pero...
JACAS. | No vā portarse
com s' havia de portar
per 'l Septembre?
- FELIX. | Si.
JACAS. | Donchs deixil
si ha estudiat ó no ha estudiát.
¡Es dels nostres? Doncas metje.
Ho ha fet la Junta y en paus.
Lo nombrem, donchs: l' altre metje...
Un jove molt il-lustrat.
Bè; pero no era dels nostres;
protesta.
- FELIX. | Trámit legal.
JACAS. | ¡Nosaltres que si... Donchs fora,
y tret d' aquí punt en blanch!
(Pobre jove!)
- FELIX. | Pero ell qu' ara
se veu aixís xasquejat,
se 'n vā á Madrid y treballa,
segons sembla, per tornar.
Per co es que convè evitarlo.
Déixiu per ell y endavant.
- JORDI. | ¡No li he dit! Ja pot contarhi.
JACAS. | ¡Ey! No 'm comprometo á tant.
¡Cóm que no! Mogui un escàndol.
Vosté ray qu' és diputat.

ESCENA VII.

Los mateixos, GILET, D. NONITO.

- NONITO. ¡No pot ser de cap manerat
GILET. ¡Vagi, home, 's divertirà!
(*Vé perseguintlo per ferlo anar ab ell.*)
NONITO. No. ¡Ay! Dispensim.
(*Perque tot plegat s' adona d' ells, y saludant a D. Félix.*)
FELIX. ¡Cá!
NONITO. ¡Cóm vá?
FELIX. Bè; dy vosté?
NONITO. Un xich de ronquera.
De modo que m' hi enviàt
á busca aquestas pastillas
que...
JORDI. ¡Vejam!
(*Prenentli la capsà y tastant una pastilla com per ecsaminarla.*)
GILET. ¡Ay! ja perilllas.
(*Volent dir que Jordi li pendrà la capsà.*)
JORDI. No senyor. (*Ficantse la capsà á la butxaca.*)
JACAS. (Ja li ha pispat.)
GILET. ¡Bah! ¡ Adeu , capsat!
JORDI. Y ara digui ,
qu' havém de determinar :
si so jo qui ha de curar ,
vull que á mas ordres estigui.
NONITO. ¡Si , senyor Jordi , per Déu !
¡Oh! y ara que ja ab alló
no tinch la sofocació...
JORDI. Donchs segueixi 'l parer mèu.
NONITO. Jo , com que la tòs ecsita ,
no he pensat que cap , mal fes.
(*Y trayentse un mocador de pita , s' aixuga.*)
JORDI. ¡No 'l vull tornà á véurer mes ,
portant mocador de pita !
GILET. ¡Ay! (*Perque Jordi 's queda 'l mocador.*)
JACAS. ¡Vaja! Adeu mocador.
JORDI. ¡No 'n té de fil ?
NONITO. Si. (*L' treu y s' aixuga.*)
JORDI. Y donchs , home ?
NONITO. ¡Sembla qu' un parli per broma !
La pita glassa la suor.
Pero si vosté al carril ,
me vá dir que 'ls bi volta.
JORDI. Bè ; aixó va ser l' altre dia...
FELIX. (Si; per pendrerli 'l de fil.)
JORDI. Mirin; del mateix que tè ell ,
vá morí ahí 'l noy de 'n Matas ;

- GILET.. ab això , no fer bravatas ,
si volem salvar la pell.
JACAS. Si , y , ja veu , morintshi un tonto ,
qu' ell també s' hi pot morir. (*Burlantsen.*)
NONITO. ¡Bah !
GILET. ¡Pero si vull obehir!
Per co es que vinch y li conto.
NONITO. ¿ Veu ? ara... 'm deyan...
GILET. Pero , home ,
menjant poch no pot ser mal.
NONITO. Diu qu' en Puig y 'l noy Pascual ,
són al más à fè una broma;
que , mentres lo dinà 's cou ,
fan un esmorsar petit ,
y que hi vagi , y jo li he dit
que no sè si 'm convè prou.
JORDI. ¡ Un esmorsar !
NONITO. Si .
JORDI. (*Després de pensar.*) Aném.
NONITO. ¡Vol dir!
JORDI. Com que hi serè jo ,
lo que no li siga bo
li marcarè y ja veurém. (*Se 'n ván.*)
GILET. ¡Que tal! (*Entenent la malícia.*)
JACAS. ¡ Ay de menescal !
FELIX. ¡Miréu que sab !) (*Se 'n vd.*)
GILET. (Ap. y rient.) (*Com negàrseli?*)
(En 'sent allà , per menjàrseli ,
tot li dirà que li es mal.)

ESCENA VIII.

D. FÉLIX , GILET.

- FELIX. ¡ Vaya 'l menescal y 'l pollo !
¡ M' ban fet la gracia del mòn !
Son dos tipos.
GILET. ¡Oh! Si ho sòn.
Per co jo sempre 'ls embrollo.
Lo *pollo* te una mania ,
que ni 'l deixa sossegar:
l' ha pegat que 's vol curar ,
y 'l veurà aixis tot lo dia.
Ab mania tant estranya ,
que dinè y calma li roba ,
vè à mirar si aquí li proba
l' aire d' aquesta montanya.
Es molt rich ; aquí ha trovat
un que no enten una iota ,
en medicina , y l' explota ,

FELIX. com vosté haurá ja observát.
Pero díguim : ¿ aquest jove
no es lo jutje ?

GILET. No senyò.

FELIX. Donchs no entenç la confusió.
GILET. Y à fé , donchs , qu' aviàt se trova .
Lo jutje té 'l mateix nom
y apellido d' ell , y passa
que , molts cops , per ferhi guassa ,
li diu lo jutje tothom .

FELIX. No , no , vaja ; fà tres dias
que sò al poble , y , en conciencia ,
dech dir , qu' ab gran complasència ,
per tipos , llochs y manias .
Bonas aigüas , prats hermosos ,
y gent que sempre 'l fan riurer
; Qui diantre vol millor viurer ,
ni moments mes deliciosos !

GILET. Y aumenta lo qu' això val ...
Lo tractà ab gent tant honrada .
FELIX. ¡ Ah ! No ; en això , tal vegada ,
ja no pensém tant igual .

No 'm vingan ab la innocencia
d' aquesta gent , no l' admeto .
Són... politichs... de gambeto ,
com molts altres , sens conciencia .
Y , mal per mal , he trovat ,
prenen aquests per norma ,
que , sisquera per la forma ,
prefereixo als de ciutat .

A ciutat , generalment ,
l' odi esbrava sa amargura
fent una caricatura ,
tal volta massa indecent ,
ó insultant , en certis periodichs ,
al qui inspira odi ó enveja .
En aquí , fichissíshi , y veja
com se fan passar los odis .

Molt lo mortificaran ,
allá ab la maledicencia ,
en aquí , ab tota innocencia ,
lo deshonran al instant .
Lo que vá passá ab lo metje ,
diu bè 'l poble 'l qu' es brutal ,
quant , per por del menescal ,
no ha tornat fins à la setxa .
y així en sí , lluny las tenebras
que li posan això fosc ,
veurá clar que , à dins del bosch ,
no hi ha bò mes que las llebras .
Bè ; en quant à 'questa part
potsè no podré negarli ;

GILET.

però 'l que si puch probarli ,
es qu' aquí res và n' ab mal art.
No hi ha aquella hipocresia ,
ni la intriga , ni l' ardit...

FELIX.

GILET.

FELIX.

GILET.

FELIX.

GILET.

FELIX.

GILET.

FELIX.

GILET.

FELIX.

Gilet.

Digui.

Aixó qu' ha dit.

ja m' ho sabrà dí algun dia.

¿ Vosté estima à la Coloma ?

Y que sòch ja al ensenall.

Avuy aném trona avall.

Donchs vigilii , y no per broma.

Jo, fà tres legislatures

que per 'qui ixo diputat ,

y , agrabit . he visitat

subint aquestas alturas.

Y, visitantlas, he dit,

perque es tal com ho interpreto ,

que 'ls politichs de gambeto

son piors que 'ls de Madrit.

¿ Vol dí ?

En tinch proba.

Y podrá probarme que es del tot certa ?

Si ; si 'm accepta la oferta.

L' accepto.

Donchs ho veurá.

(Encaixan.)
(Se 'n và.)

ESCENA IX.

GILET, BISMARCK.

BISMARCK.

GILET.

BISMARCK.

¡Hola Gilet!

¡ Ah ! ¿ Es vosté ?

¡ Crech que estém sols : si , endavant.

Bona ocasió pe 'l meu plan.)

¿ Y donchs que 'm diu ?

¡ Ay , fill ! Re.

Ja es resposta d' organista.

Re , mi , fa , sol , la... y la llista.

La escala.

O la escala , ¿ y qué ?

Tú si , fill ; no 'm dius re à mi ,

y es per tú si à mí re 'm fà. (Seguint la broma.)

Donchs tant si fà sol com là ,

demà passat demà lo si.

¿ Tant mateix , noy ?

Tant mateix.

¿ Es dir que estás ben segú...

de que ella 'l vol ?

GILET.

¡ Uh !

BISMARCK.

¡ Uh ?

GILET.

¡ Uh !!

BISMARCK.

¡ Y vols dir que l' ¡ Uh ! no creix ?

GILET.

¡ Qué vol dir ?

BISMARCK.

Que si es un dos ,
volent ella á un altre.

GILET.

Miri :

ab lo vist , ni que deliri
puch arribá á estar gelòs.
Mil vegadas hem parlat
ab vosté de la Coloma ;
pero may li he dit , fent broma ,
aquest amor com ha anat.
Vaig neixe á marina jo ,
y ella vá neixe á montanya ,
casualment quant la campanya
vá comensar la facció.
Jo estava á S. Pol de Mar ,
y allá , fugint ab son pare ,
y á la falda de sa mare ,
la Coloma vá arribar.
Per ço jamay olvidarla
pot la memoria distreta ,
que , aprenent de dirli teta ,
vaig aprender de estimarla .
Tant á l' aurella , ab lo cor ,
li vaig dir , dantli contento ,
qu' encara 'l fret , aquí 'm sento ,
de las anelletes d' or .
Dit aixó , jo vaig partir ,
y ella al poble 's vá quedar ;
mentres jo vaig sè á viatjar ,
se 'ns vá sa mare morir ,
y no tenint ara res
per obstacle al nostre amor ,
l' hi he donat de perlas y or ,
lo meu anell de promés .

BISMARCK.

¡ Y... qué saps ?

Que sà tres anys

que 'm vá dar vostè un avis ,
y que no puch dir ni aixis ,
que 'm pugui dar desengany .
Qu' estem a mata-degolla ,
per probarn's estimació ,
qu' estem à parti un pinyò ,
y que tot es una embolla .

BISMARCK.

¡ Psi ! (Com aturdit de tanta falsetat .)

GILET.

¡ Qué tal ?

Escolta .

BISMARCK.

Digui

GILET.

¡ Tú no has vist may l' interior

sens contemplarla felis ,
sense mirá 'l seu sonris ,
sens sentir que m' vol amant...
Jo dels dos amors després
me haig de veurer per ma estrella,
perque , dels tres , l' amor d' ella
es el que jo estimo més.

BISMARCK. Quant veig que yo 'm sento bulls
y sò vell... ¡Diu bé l' adagil!

GILET. ¿Qué li dirè jo donchs ? Vájihí.

BISMARCK. ¡Oh! Jo no tinguès quatre ulls.

Ja tenèn rahò , tot s' estrella
quant hi ha donas en l' enredo;
per ço es que sempre Quevedo
preguntava:—¿Quién es ella ?
Jo , viudo , sense criaturas ,
visch de la secretaria
y l' orga , y aixís podria
viure aquí , y sense amarguras :
pero m' haig d' ecsagerar...
y , perque no se 'm coneixí ,
y , sent liberal , se 'm deixí ,
com qui diu , quasi à captar ,
tinch d' anar baix remugant ,
com si anès dihent lo rosari ;
tinch de gastá un quarto diari ,
per rapé y vès ensumat ;
sens tenir ni un oll de poll ,
tinch d' anà ab calsat de panyo ;
si m' enfado , ja 'ls estranyo
no mes que diga ¡fonoll !

y dù gorreta d' estamp
ab una calor que 'm moro ,
y , ab mes salut que cap toro ,
passeja ab neos pe 'l camp ,
y rësa sens tenirn' ganas ,
y escolta certas escenas ,
y pateix , tenint prou penas ,
y viu entre tanta llana ,
perque , quant vinga la bona ,
per un cop que 's pot guanyar ,
tú 'm vingas à contestar ,

qui no hi vas... ¡Per una dona !
Tot lo que vulga , tè rahò .

Justament d' aixó hem parlat ,
aquí ara ab lo diputat ,
y prou l' he defensat jo .

BISMARCK. Ja veurás , donchs , acabém .
Jo , no està per alabarme ;
pero he sabut arreglar-me ,
y demà 'ns sublevarém .
Mes si tú no hi vols anar

faltant als teus compromisos,
y, à pesar dels meus avisos,
tant depressa 'l vols casar,
vigila, y si, per coneixer
lo perill, anar vols guiat,
veyas ella à n' à qui ha dat
un' altre flor com aqueixa.

(Y dantili lo brot de xeringuilla, que, Gilet, mira sorpres, ell se
n' entra à la casa.)

ESCENA X.

GILET, aviát D. FELIX.

- GILET. ¿Es dir que 'l qu' hagi acceptat
ara un brot de xeringuilla,
es lo meu?... ¡Prou; ja perilla!
¡Com si m' ho haguéssen contat!
¡Gilet!
- FELIX. (Surí apressuradament ab la flor en la solapa y Gil la veu.)
GILET. (¡Qué veig!) Digui. ¡Sab
ahont puch veure à la Coloma?
¿Qué mira? (Perque mira y compara la flor.)
GILET. (¡Cal!)
FELIX. Digui. (¡Ahi! si 's trova 'l cap!) ¡Poca bromal
¡Ahont es?
GILET. (Ab sorna.) ¡L' ha de véurer? Si.
FELIX. Jo crech qu' es...
GILET. ¡Ahont?
FELIX. (Si ell sabia qu' es per ell!) ¡A la pell!
GILET. (¡No ho crech!) Vejam si es allí. (Reusant la idea.)
FELIX. (Y se'n vá correns pe 'l cantó oposat al per honr surtitrà Bismarck ab Sicut-erat y los cinch ó sis noys vestits de escolanets.)

ESCENA XI.

GILET, BISMARCK, SICUT-ERAT, escolanets.

- BISMARCK. Vés à obri 'l cor.
SICUT-ERAT. ¡No haig d' anar
primè à avisar la partida?
- BISMARCK. Primè obri 'l cor desseguida. (Enfadat.)
SICUT-ERAT. Això es ijo ho tinch de pagar!
(Y sachsejant lo manyoch de claus que porta y resunyant

los versos que ja estan advertits, se'n va. Gilet, al veuret a Bismark se li posa al costat y li pregunta lo que segueix, voltant la plassa ab los escolanets al devant d'ells dos.

- GILET. Escolti : *¿Aquell que m' ha dit,*
 es lo diputat?
- BISMARCK. *[Ah! Això*
 si que no puch dirlo.]
- GILET. *[Bo!*
- BISMARCK. *Massa he fet que t' hi advertiti!*
Jo t' he dit es un que d'ú
una fló igual á n' aqueixa;
si sabs què d'ú la mateixa...]
- GILET. *[Donchs!... (Senyalan missa.)*
- BISMARCK. *No anomeno á ningú.*
- GILET. *Pero ara aquí no pot dirmes...*
- BISMARCK. *[Noys!]*
- GILET. *Pero...*
- BISMARCK. *Fesme 'l favor:*
senyalan missa major
y no puch entretenirme.
- (*Y ab los noys se'n entra a la iglesia, deixant pensatiu a Gilet.*)
- GILET. *Vaja, si; no ho puch duptar.*
Diu una flor com aqueixa...
y ell d'ú un bròt de la mateixa...
[Que n' es d' estrany l' estimar!
Un tè mil probas de que
pot viure ab tota confiança,
y, de cop, per la esperança
y agafa celos per ré.
[Y ara? ¿Qué penso? ¿Qué fem?
[Hola! Aquí vè la promesa.
Fins qu' ho sabré ab certesa,
calma, valor, y observém.

ESCENA XII.

GILET, COLOMA.

- COLOMA. *[Hola, Gilet! (Ab un ram de flors.)*
- GILET. *[Oy! ¡Que flors!]*
- COLOMA. *Són totes las qu' han sobrat*
del altar qu' hem enramat.
- GILET. *Són macas.* (*Fredor.*)
- COLOMA. *[Oh! ¡Y quins olors!]*
- GILET. *¿Ne vols una?*
- COLOMA. *No; ja 'n tinch.*
- GILET. *[Ah, ja 'n tens! ¿Qui té l' ha dada?*
- COLOMA. *[Cal La... d' allò, ia...]*
- GILET. *[M' agrada!]*

GILET.	Si. Ara 'n vinch.
COLOMA.	(¡Ah! En Bismark no m' enganyava: A n' à mí perque sò rica, à n' ella per mes bonica.)
GILET.	Sino que jo ara pensava...
COLOMA.	¿Aquí no hi tens xeringuilla? No... si... no : crech que n' he dat... si, à n' en...
GILET.	Si; à n' al diputat.
COLOMA.	Just.
GILET.	(Satisfeta creyenthó d' propósit per dar celos.)
COLOMA.	Si.
GILET.	La rahò es ben sencilla:
COLOMA.	Si tú 'n prens de la Roseta, bè 'n puch dà á D. Felix jo.
GILET.	(¡Ah! no, si... Ab això tens rahò.
COLOMA.	Una... sense ser coqueta...)
GILET.	Just.
COLOMA.	Pot quedar bè ab lothom.
GILET.	(¡Ah! no, no, y ho tens de fer.
COLOMA.	Si, perque 's pot quedar bè sens per ço ferí 'i bon nom.
GILET.	(¡Ah! ¿A n' aquest terreno 'm vols?)
COLOMA.	(¡Ah! ¿Aquí 'm vols? ¡Vejam qui guanya?)

ESCENA XIII.

Los mateixos, JACAS (mudat.)

(De des que s' ha comensat á senyalar la missa s' haurán vist
pagesos, senyors de fora y donas que s' duhen la cadira y
un pà, entrant a la iglesia. Seguirán senyalant missa de
tant en tant. Lo director procurarà que ls tipos sian propis
y característichs; sobre tot los que saludarà Jacas.)

JACAS.	Endavant.	
GILET.	Bo!	(Perque 'ls destorba.
JACAS.	Cosa estranyal	
COLOMA.	Ja m' ho he pensat : aquí sols.	
JACAS.	Es que diu qu' ell...	
GILET.	Si, ab embuts.	
JACAS.	No, sino qu' havem parlat...	
	Ob! no, no ; ja m' ho he pensat	
	que, estan junts, no estauva muls.	
	Sembla que us surtiu del test!	
	Antes aixó no passava.	
	Home, quant jo festejava,	
	en un no ré estauva llest:	
	—¿Qué tal ta mare?—Tots bons.	
	—¿Y tú?—Guapo, gracia à Déu.	

- Vaya, donchs, adios.—Adeu
Fins a demà... y prou cançons.
COLOMA. ¡Y això ara vos vè de nou!
JACAS. ¡Bè, ja ho sè; pero es pesat!
¿No us caséu demà passat?
¡Y donchs, bè us vagarà prou!
GILET. Bè; pero home, mentrestant...
JACAS. Mentrestant senyalan missa.
Ab això... jau, ansia, issa!
la mantellina y avant.
¡Li he dit:—Vesteixte al moment,
perque 't trovi ja arreglada,
y 't veig aquí encaramada!
COLOMA. Pero home...
JACAS. ¡Vaja!
- Corrent. *(Anánsen.)*
(T' haig de parlar.) *(A Coloma, al passar.)*
(Tambè jo.)
- ¡Ja hi torném altra vegada?
¡Ja vá, home!
¡Oh! Es que m' agrada
véurer tota la funció.

ESCENA XIV.

GILET, JACAS, los que passin.

- GILET.** Vaja, que, per serli pare,
teniu un parlar mes sech...
Per mi no la estiméu gaire.
JACAS. Aquí està 'l que tú no veus.
Passiho bè, senyor Remigio.
—Lo retirat. *(Perque passa.)*
JACAS. ¡Ah!
Al demès,
no demana ella una cosa,
que no la tinga al moment.
—¿Qué vull portar mantellina?
—¿Mantellina? Aquí la tens.
—Qu' avuy vull anar á balladas.
—¿Aná á balladas? Anem.
—Que us heu de posar sombrero.
—¿Que 'm posi sombrero? Tè.
—¿Que 's vol casá ab tú, com ara,
que no els hereu ni tens res?
—Donchs, pubilla ó no pubilla,
arréglat, casathi y vés.
GILET. No, no, ja ho sè; alló us ho deya
sols per fer bullia com fem.
JACAS. Pero ara... Hola. ¡Adeu ximple!

- (*Donant un cop à la esquena d'un pagès que passa.*)
- GILET. Home, saludéu mes bè.
JACAS. ¡Oh! Es un que tant se m' endona.
GILET. ¡Qué déyam?
JACAS. Qu' ara... Aixó es.
Ara he vingut una mica
com qui diu mes reverent...
Moltas gracias, sì, servirlo...
Servidor, gracias, de res.
(*Y tant ell com lo tipo qu' ha passat s' han saludat ab finura rastreia.*)
GILET. Ara heu salutat ab modos.
JACAS. ¡Oh! Es un que hi tinch de estar bè.
¡Miréu qu' es molt de xicotat! (*S' ou l' orga.*)
Comensan y encara res.
GILET. Y home...
JACAS. ¡Qué?
GILET. Féu una cosa;
que hi vagí ella sola, anéu.
JACAS. Tens rahò qu' ella pot anarhi.
GILET. Y aquí ray qu' es apropet.
JACAS. Donchs la espero à sota l' orga.
GILET. ¡Oy qu' ara la toca!
JACAS. Adeu. (*Se'n va.*)

ESCENA XV.

GILET, aviát COLOMA.

- GILET. ¡Ay, gracias à Déu qu' es foral!
La impaciencia 'm desespera.
¡Ay! Si... Estich d' una manera
qu' un segon me sembla un' hora.
T' haig de parlar.
(*Ab mantellina, mirant recelosa.*)
COLOMA. Tambè jo.
GILET. No; no 'ns escoltan ni 'ns miran.
COLOMA. Gilet.
GILET. Digas.
COLOMA. Avuy tiran
l' última amonestaciò.
Fins al sè al peu del altar
pot desferse un casament,
si no es pur l' amor que 's sent.
¿Creus tú que m' has de estimar?
GILET. ¿Y tú?
COLOMA. ¿Y tú?
GILET. Contesta

- GILET. que primè he preguntat jo.
Jo... t' estimo ab tal passiò,
que totas callan per 'questa.
¡Jo... ni la patria, ni 'l mar,
ni 'l mòn enter, ni la vidal...
(En aquest moment apareix Jacas à la porta de la iglesia, des-
cubiert.)
- JACAS. ¿Que no veniu?
- COLOMA. De seguida.
- JACAS. ¡Que diastre tant festejar!
(Y enfadat deixa anar la cortina y se 'n va.)
- GILET. Jo, en lo mar, lluny de tothom,
en nits serenes y bellas,
seguia al cel las estrelles
que escribian lo teu nom.
Si al passar pér 'l mars de dalt,
dels corals d' allí 's parlava,
ton amant al mar baixava,
per arrancarte un coral.
Si al passar per la Sonora,
illa que al entorn té perlas,
vaig baixá al mar per haverlas,
per tú hi baixá qui t' adora.
Y guardant com un tresor
quant per tú 'l mar me donava,
jo, en lú pensant, t' ho portava
ab la esperansa á n' al cor.
Y corals, robas preciosas,
y perlas, y sederia
del Cairo y Alexandria,
brodadas, ricas y hermosas,
t' ho duya per poder dir,
al tornar quant m' estimavas,
veyent que ni t' ho miravas,
per poderme mirá á mi.
- COLOMA. ¡Ah! ¡Gileit!
- GILET. Digas.
- COLOMA. : Perdò!
- No ; ja pots ballá ab la Rosa.
M' havian dit ara una cosa...
¡Pero no , no la crech , no!
¡Dèu mèu , y quin estimar!
Vinch decidida á renyir ;
te parlo, 't torno á sentir,
te sento , y no me 'n sè anar.
- GILET. ¿Sí , Coloma ? Es cert això ?
- COLOMA. ¡Oh! si , Gileit , vida meva !
Tant com certa veus la tèva ,
es tant certa ma passiò.
De desde aquella montanya ,
que la ginesta ara pinta ,
se veu blau com tros de cinta ,

aquell mar que ta llar banya.
Allà, en dolsa soletat,
fora tú, he calmat ma pena,
qu' aquell mar mulla l' arena
y 'ls palets ab qu' hem jugat.
Y ánavan velas eixint.
y anavan velas passant,
y jo sempre allí esperant,
que la meva anès venint.
Y guiada ab la asseguransa
del cor, qu' ho veyá aixis cert.
—Mentida, deya, no es vert
lo color de la esperansa!
Ho es per l' aucell qu' ab cautela
guarda 'l niu sòta una branca:
la meva esperansa es blanca,
perque la porta una vela.

GILET.

COLOMA.

GILET.

COLOMA.

GILET.

COLOMA.

GILET.

JORDI.

GILET.

(En lo moment que entran á la igitsea se sent la campaneta y
Jacas diu:)

JACAS. ^gVeus? Ja surt lo capellá.

(Y cayent la cortina desapareixen, quedant la escena sola y
passant deseguida 'l sagristá ab alló de anar á buscar soch,
y murmurant sempre.)

ESCENA XVI.

D. FÈLIX, aviát, D. NONITO, JORDI y SICUT-ERAT.

FELIX. No he pogut en lloc trovar
á la Coloma, y la cita

es ara, y se necessita
prepararnos per obrar...
¡Hi ha en lloc h sers mes inhumans !
¡Hi ha à ciutat menos conciencial !
Si per sort la Providencia
'no d'ú la carta à mas mans,
fentla perdre al sagristá
y fentla trová al corréu,
que , pe 'l nom del jutge, 's creu
qu' es à n' al jutge à qui vā,
hauria anat à D. Nonito ,
no hauria sabut jo 'l fet ,
y potsè 'l pobre Gilét...
¡Sois de pensarhi m' irrito !
Volia véurer la Coloma...
Nò , val més y es molt millò ,
ja qu' ára tinch ocasiò.
que duga jo sol la broma.
La carta diu à n' aquí , (Llegintla.)
quant tothom oirà missa.
A la font hi ha una verdissa ,
y... al detrás... ¿M' hi amago ? Si .
Cert qu' es indigne l' espiar;
pero aquesta es la consigna.
Lo indigne contra lo indigne ,
Sento soroll ; à escoltar.

(Y s' amaga darrera la verdissa de la font , quant surten ,
Jordi y Nonito olorant xeringailla .)

NONITO. & No 'm pot pas fer mal l' olór ?

JORDI. No .

NONITO. Es un xich de xeringuilla ,
que diu qu' ha dut la pubilla ,
y , 'sent d' ella , es un tresor .

JORDI. ¡Olori , olori... Aixó ray !

NONITO. Home , 'l que m' sabut greu ,
es aquell tall de llus meu .

¡Quin goig que seya !

JORDI. Si .

NONITO. (Gosant ab lo recort.) ¡Ay !

Vosté se me l' há menjat .

JORDI. Perque vosté he coneget
que ja l' hauria volgut ,
y no li hauria probat .

NONITO. Pero si es un peix que 's dòna ,
fins à un malalt que ...

JOREI. Ja ho sé ;

mès pe 'l mal que vostè té ,

no senyor .

(Enfadat.)

NONITO. Be ; aixó s' enrahona .

Per vosté mes aviat cal ,

que 's senti cert cori mori . (Nonito olora la flor .)

¡Ah ! bò , aixó si , olori , olori ...

aixó no li pot fer mal.
NONITO. *¿Donchs veu? Lo metje d' abans,*
 sempre menjà y bona vida.
(Passa Sicut-erat portant la cassoleta del foch. y atravessa la
escena anant á la iglesia, fent rodá 'l foch.)
SICUT-ERAT. Ja vè, ja.
JORDI. *¡Y tú?*
SICUT-ERAT. Deseguida.
Vaig á dú aixó als escolans. *(Se 'n va.)*

ESCENA XVII.

Los mateixos, BISMARCK.

(Que vè de darrera la iglesia, ab cautela.)
BISMARCK. *[A ja, ja! ja 'ls veig.*
NONITO. Servirlo,
BISMARCK. *¿Cóm se troval?* Un xich millor.
NONITO. Gracias,
JORDI. *¿Y el senyor rector?*
BISMARCK. Vindrà aquell á sustituírlo.
JORDI. *¿En Sicut-erat?* Aixó es.
BISMARCK. *¿Pero, y vosté, com ho fá?*
NONITO. *¿No ha de tocar l' orga allá?*
BISMARCK. Es en lo qu' he pensat mes.
Pero aquell noy gran qu' ensenyó
ja la sab tocar molt bè,
y, mentres jo aquí serè...
JORDI. *[Ah! si, si; es un desempeño.*
NONITO. *¿Y vol dir que porta pressa*
 lo cas per fer tanta cosa?
BISMARCK. Tant, que, si ara no 's disposa,
 polser després nò podrà esser.
(Se fica en lo grupo Sicut-erat, ab allò del foch.)
SICUT-ERAT. *¿Qué?*
SICUT-ERAT. En Sicut-erat.
JORDI. Dòm foch.
(Y encén un cigarro en la cassoleta.)
SICUT-ERAT. Era per dú als incensès
 y ara 'n vaig á buscar mes.
BISMARCK. Pero ara 't quedas.
SICUT-ERAT. No 'm moch.
BISMARCK. Donchs depressa 'ls he reunit
 perque avuy l' havem de batre.
Aquí 'us trovem junts los quatre
y 'ls quatre sòm d' un partit.

- NONITO. ¿Cóm, d' un partit?
BISMARCK. Vull dir jo . .
NONITO. No senyor; jo sò unionista
BISMARCK. Jo neo.
JORDI. Jo progressista.
SICUT-ERAT. Y jo carlí.
BISMARCK. Si senyò.
 Jo vull di 'mateix partit,
 no referintme al polítich,
 sino perque, en cas tan crítich,
 hi es cada hí pe 'l seu profit;
 y si bè enemichs de cor,
 perque 'l tres no 'ns podém véurer,
 nos unim contra ell, per créurer
 qu' ell es enemic major.
JORDI. ¿Y vol dir qu' está bè aixó?
NONITO. ¡Oh! Ara es cosa molt estesa.
BISMARCK. Abans era una baixesa ;
 ara 's diu «coaliciò.»
BISMARCK. ¿Han rebut la carta meva?
JORDI. Jo si.
NONITO. Jo no ; mes m' ho ha dit
 lo senyor, y al punt hi escrit.
BISMARCK. ¿Pero y donhs, la carta sèva?
NONITO. Déu esser que la minyona
 no me l' ha pensada a dar.
BISMARCK. Doncas pénzila á buscar,
 que 'ns pot dà una mala estona.
SICUT-ERAT. ((Si sabès que la he perduda!))
BISMARCK. Donchs lo que 'ls deya en la carta.
 Si aquest xicot no s' aparta
 no 'ns salvém de la caiguda ;
 que republicà com es,
 si vè aquí á fernes la guerra,
 vá la religiò per terra
 y l' ordre y tot lo demes.
NONITO. Jo 'l que vull es la pubilla.
BISMARCK. (Jo ja ho sè; pero m' ho callo.)
JORDI. Jo 'l que vull, deturà 'l fallo.
NONITO. (Qu' ha olorat la flor, ara la fá olorar á Jordi.)
 ¿Eh, qu' es fi?
JORDI. Si.
NONITO. Es xeringuilla.
BISMARCK. ¡Ah! ¡Li heu fetá péndrer vòs?
JORDI. Com qu' en la carta m' ho deya.
BISMARCK. Tot per la mateixa ideya.
 ¡Oh! veurán, es plan grandiòs.
 No ho vull dir per alabarme ;
 pero sols lo meu talent...
 (Sicut fá rodar alló del soch.)
NONITO. ¿Home, vols pará un moment?
BISMARCK. ¡Y tall!

- NONITO. ¿Qué vols marejarme?
SICUT-ERAT. Ja veurà, doncas; si vol
ja tinch temps de durho encara.
BISMARCK. Donchs vés y torna. (*Sicut se 'n vā.*)
NONITO. May para.
JORDI. ¿Veyéu? Aixó es de esquirol.
JORDI. Digui: ja li va passant.
BISMARCK. Donchs aquesta xeringuilla,
servirà per la pubilla;
pero amágquila al instant.
Vosté la guarda y la tè:
si dich—xeringuilla,—vingui
ab la xeringuilla.
NONITO. (*Dantili.*) Tingui.
BISMARCK. Si dich xeringuilla. (*No volentila.*)
NONITO. Bè.
Si diu xeringuilla... Avant.
BISMARCK. ¿Xeringuilla?... A la pubilla.
NONITO. (Ab aquesta xeringuilla
encara... m' amohinarán.)
BISMARCK. (*Torna à passar Sicut-erat ab allò plé de soch.*)
JORDI. Tú.
BISMARCK. Torno. (*Y se 'n vā.*)
NONITO. Aixó es lo millor.
BISMARCK. Digui.
NONITO. ¡Oh! Es qu' ell tè de ferho.
BISMARCK. ¿Qué no 'm puch treure 'l sombrero?
JORDI. Si.
NONITO. Súo.
JORDI. Aixuguis la suor.
BISMARCK. Assegurem mentrestant.
NONITO. ¿Rebrán ells la carta sèva
que jo 'ls hi deya en la meva?
JORDI. Aquí mateix la rebrán.
NONITO. ¿Aquí mateix?
JORDI. Si senyò.
NONITO. Perqué aquí, segons se creu,
durán avuy lo corréu
eixint de missa major.
BISMARCK. Donchs aixó ja està arreglat.
NONITO. Ara sols falta aquell tonto
de 'n Sicut-erat, y conto
qu' avuy tot queda acabat.
JORDI. Mírissel. (*Per que Sicut torna.*)
NONITO. Quí del llop parla...
BISMARCK. Vés si n' arribo á dir mal.
 ¿Pero ab aixó?...
 (*Per que Sicut porta una de aquellas platas de llautò qué hi ha
un sant al mitj, plena de pomets de flors.*)
SICUT-ERAT. Tant se vall

- NONITO. ¿Es la capta?
SICUT-ERAT. Es per passarla.
BISMARCK. Ja veuréu doncas...
JORDI. ¿Vejam?
BISMARCK. Ten compte bè ab lo que fassis,
y, avuy, quant la capta passis,
dóna a n' en Gil aquest ram. (Li dòna.)
Hi ha ruda; ell tè temors
y es prou xasco per contarhi.
JORDI. ¡Home, avuy ni un herbolari;
tot ho vol arreglá ab flors!
BISMARCK. A baix al barranch hi ha
tot lo jovent que 's subleva,
ell, xasquejat, no tè treva,
y, de rabia se n' hi vá.
NONITO. Bè; pero...
BISMARCK. Várem quedar
en que re 'm preguntarian
y qu' en tot m' obehirian.
JORDI. Es molt cert.
NONITO. Si.
JORDI. ¡Avant! Donchs á obrar. (S' du l' orga.)
BISMARCK. ¡Qué fá aquell bribò?
¡Ara si que tot ho espatlha!
¡Miréu que passa de ratlla.
Dispénsin.
JORDI. Vagi.
BISMARCK. ¡Traidò! (Se n va.)
JORDI. ¿Qué fá? (Perque veu que s' alsa 'l coll.)
NONITO. Sento un aire humit
que no m' apiacha gaire.
JORDI. Si, si, abriguis.
NONITO. Aquest aire
no 'm pot ser gens bò pe 'l pit.
(Se n' entran los dos á la iglesia. Sicut qu' havia quedat obser-
vant que podia haberhi en lo ram ara alsa 'l cap y veyense
sol, diu:)
SICUT-ERAT. ¡Es dir que jo!... ¡Ból M' agrada.
Está bè; se 'n han anat...
Es bonich, y aquí plantat...
Mes llech jo... ¡Un' altre vegada...! (Se 'n va.)

ESCENA XVII.

D. FELIX, y tots com s' dicarán.

- FELIX. ¡Bè, molt bò! Mes contenimmos
fins á podé arribá al fi. (S' ou brugit.)
¿S' ha acabát l' ofici? Si.

- Donchs à observá y prevenimnos.
(Và surtint la gent de missa ab tota calma, y, formant grups, figura que 's quedan enrahonant. Moltas pagesas passan ab la cadira y se 'n van; altres passejan. Moltas barretinas y gambetos, y l' quadro presentarà l' aspecte de una surtida de missa major en un poble de la alta montanya.)
- JACAS. ¡Pero no li tinc dit jo! (A un pages.)
que en tocant l' orga no vull
que 'ns toqui això!
- FELIX. ¡Quin murmull!
- JACAS. ¡Vés ahont và... nyoooronyó! (Surten Bismark, Nonito y Jordi.)
- BISMARCK. (Veig que està molt enfadat.
Vájhi vosté y amanseixil.) (A Nonito.)
- NONITO. Hola, Jacas.
(Ananthi, per obahir, ab lo mocador á la boca, com sán los que tenen pòr de costiparse.)
- JACAS. ¿Véu? Coneixil.
- NONITO. Pero, home...
- JACAS. (Molt enfadat.) Ja ho ha sonat.
(Y quedan parlant baix, ell y D. Nonito, passejant. Surten Gilet y Coloma.)
- GILET. ¿Vejam si ho sabs recordar?
- COLOMA. No estarè may mes gelosa.
- GILET. ¡Oyl! Sí. Allí baix veig la Rosa.
- COLOMA. ¿Sí? Donchs li vaig á parlar.
(Y và á saludar á Roseta, mentrens Gilet se 'n và á parlar ab D. Félix, y, Jordi, parla baix ab Bismark.)
- GILET. Servirlo.
- FELIX. ¡Ah! ¡Hola, Gilet!
- GILET. ¿Vosté ja està aquí pensant?
- FELIX. Si senyó, estich contemplant
aquest quadro qu' es distret.
- GILET. Y, sobre tot, plascenter.
- FELIX. ¡Oh, sí! Se l' n pôden fer láminas.
(Apareixen dos pajesos, que portan en dos cistells tapats ab canyys, l' un un cunill y l' altre una polla que van ensenyant á cada concurrent.)
- PAJES 1. ¿Qui á 'n al cunill de las ánimas?
- PAJES 2. ¿Qui á la polla del Roser?
- FELIX. ¿Qu' es això?
- GILET. ¡Ah! això es bonich.
Són los de las confrarías
que risan en semblants dias,
una polla ó cunill xich.
(Y mentrestant los pajesos recorren grups cobrant y apuntant.)
- Y molts cops lo mes xistòs,
es qu' hi apuntan unes coses
tant estranyas y graciosas.
- FELIX. Calli. (Un pages s' ha aturat devant de Bismark.)
- GILET. ¿Qué? (Un altre devant Nonito.)
- FELIX. Ara và á n' ells dos.

- NONITO. «Per la noya mes bufona. (Apuntant.)
- BISMARCK. «Animas del purgatori,
perque 'm passi 'l cori-mori.
- JORDI. «L' animeta de la Pona.
(Y á la apuntació de cada nom d' aquets tot lo grupo de la vo-
ra esclata en una rialla.)
- JACAS. ¡Ahl! jah! jah! ¿Ha sentit que 's gat?
- NONITO. Sí, hi té gracia.
- JACAS. ¡Oh! ¿Y quant xerra?...
(En aquest moment surt Sicul-erat ab la bassina y á tothom que
li fa caritat dóna un ramet dels que hi porta.)
- SICUT-ERAT. A la Verge de la Serra,
qui hi vulga fer caritat.
(Y resunfunyantho baix segueix captant y donant ramets a
tothom fins al fi.)
- GILET. Y ara, en 'sent al últim nom,
per probar que no hi ha embrolla,
rifaran cunill y polla,
aquí, al devant de tothom.
(Y mentres dura tot lo que segueix d' acte, uns posan una taula
dalt de la escala de la iglesia, hi posan los cistells ab las
bestias, retallan los noms de la llista, los cargolan y los
ván ficant dins de una gorra de pagès, ahont després un noy
sca la mà y treu lo número; si bé, això, com se veurá, no
deu ferver fins al fi del acte per fer quadro.)
- JACAS. ¡Y bè, sí, vaja, es un gall!
- NONITO. ¡Quin aire fa en 'questa terra!
- SICUT-ERAT. Per la Verge de la Serra,
qui hi vulgui fer caritat.
(Y remugant baix vā sent lo seu fet, quant entra un bailet ab
cartas y plechs, que diu:)
- BAILET. Lo corréu.
- JACAS. ¡Ahl! jah! 'l corréu.
- FELIX. ¡Ahl! jah! ¿Veu? Aixó m' agrada,
per lo caracterisada,
que cada persona 's veu.
- BAILET. La Convicció. (Donantla a Sicut-erat.)
- FELIX. (Observanthon ab Gilet.) Pe 'l rector.
- BAILET. La política. (Dantlo a Nonito.)
- FELIX. Unionista.
- BAILET. La Crónica. (Dantlo al Menescal.)
- FELIX. Progresista.
- BAILET. L' Independent. (Dantlo a Gilet.)
- FELIX. Lo senyor.
- GILET. Si que está ben delineat.
- (Tots esqueixen las faixas del diari y los llegeixen.)
- FELIX. ¿Vritat?
- GILET. Sí; perfectament.
- JACAS. ¿Y cartas?
- BAILET. Dos solament.
- (Y 'n dóna una a Coloma y un' altra a Gilet.)
- COLOMA. ¡A mi!

- GILET. ¡A mil! (*La pren y dòna 'l quartó.*)
BAILET. Y s' ha acabat.
COLOMA. Pare, déului 'l quartó.
JACAS. Y dos.
 (*Los hi dòna y lo correu se 'n vā.*)
GILET. (A *Felíx.*) ¿Me dispensa una miqueta?
FELIX. Fassi.
COLOMA. Dispénsam, Roseta.
(*Y Coloma y Gilet van, un a cada extrem del prosceni, a llegir la carta qu' obran.*)
FELIX. Jo me 'n vinch un rato ab vos. (*Ab Jacas.*)
BISMARCK. Jordi. (*Deixant los dos de llegir lo diari.*)
JORDI. ¿Qué?
BISMARCK. Ara.
JORDI. Observém.
(*Y's fiscan atentament en los dos joves que 's van sorprendent al pas que van llegint.*)
FELIX. Si; si aixó s' estereotipa... (Conversa ab Jacas.)
JACAS. ¿Estereo... qué?
FELIX. Tipa, tipa.
JACAS. ¿S' atipa? Prou quant dinèm!
COLOMA. ¡Ay, ay! (*Per lo qu' han llegit.*)
GILET. ¡Ay, ay!
BISMARCK. (¿Veu?)
JORDI. (Vejam.)
COLOMA. (Llegint.) «Vol dà un xasco que la ofengui; ab aixó, abans que no 'l prengui, sobre tot miri bé 'l ram.» (*Marcat.*)
Encara amor li ha singit perque li ha dit la Roseta, mes tè d' ella ordra secreta de darli 'l xasco qu' he dit.
—(¿Qué miri 'l ram! ¿qué hi haurá?)
GILET. «Y com no l'estima gaire, avuy li vol dà un desaire quant lo ram li donarà.»
Encara amor li ha singit perque' estima al diputat, y el diputat li ha manat per darli 'l xasco qu' he dit.
(*Sicut-erat, qu' ha anat seguit la capta, ara vā acostantse a Gilet.*)
 ¡Això ray! saberho aviát.
COLOMA. ¡Ahi! Aviát sabrem si s' erra.
SICUT-ERAT. Per la Verge de la Serra si vólen fer caritat.
(*Gilet li tira dos quartos a la bassina y Sicut-erat li dòna, mirant no equivocarse, lo ram de Bismark. Mentrestant la rifa del pollastre vā tant avant que ja 'l noy fica la mà a la gorra.*)
GILET. Tè. (Donant lo ram a Coloma, qu' ella comensa a mirar de reull mentres Gilet també li vā mirant tots los moviments fiscament, y estranyantse de que ella obserri y fassí com si busqués en lo ram alguna cosa.)

- PAGÉS 1. Las manos limpias. (Per lo que risan.)
- GILET. ¡Ay, ay!
- BISMARCK. ¿Vén? (Ap. a Jordi.)
- GILET. (¿Será cert?)
- (Coloma, després d'haver ecsaminat prou lo ram, l'olora, y després d'havérsel acostat ja ab recel, llensa un crit, dóna una mirada d'odi a Gilet y li tira ab furia lo^ram als peus.)
- COLOMA. ¡Rudal! ¡Infame!
- (Gilet com si se sentís una fblada, s'llansa amenassador al damunt de ella; mes en lo mateix moment se li acosta Bismarck cautelosamente y li diu:)
- BISMARCK. ¡La Pàtria!
- GILET. Si, ella'm reclama. (Se'n va)
- COLOMA. ¡Pare!
- (Tothom hi corra, perquè'l crit es desmayat; mes quant ella s'adòna de que's trova devant de tanta gent, se resà per un arranch d'orgull.)
- JACAS. ¿Qu' és?
- COLOMA. ¡Ca! No; res... un esglay.
- FELIX. (Ja hem comensat.)
- BISMARCK. Ja 's revisa.
- PAJÈS 1. La noya bufona. (Cridant la rifa.)
- NONITO. He tret.
- JACAS. ¡Pero qué passa! ¿Qu' han fet?
- (Lo pagés ha baixat al prosceni y ha dat una polla a Bismarck, qu'ara la ensenya, y diu ab intenció a D. Nonito, senilí l'ullet.)
- BISMARCK. Re; l señor qu' ha tret la rifa.
- (Quadro.—Cau lo teló.)

FI DEL ACTE PRIMER.

ACTE SEGON.

La mateixa decoració.

ESCENA PRIMERA.

Tothom com en lo final del primer acte, menos GILET.

(També està tot en la mateixa disposició, solsament que la gent està arrimada á cada costat de teatro, y damunt la taula ahont se rifava, hi ha un cove de pans grossos y petits, que Sicut-erat y Pagés primer contan y arreglan, mentres los actors, sent grups, enraonan cada hu ab qui indican los versos.)

JORDI. *¿Mes per qué en dantí ella 'l xasco tant de repent se n' ha anal?*

BISMARCK. *Aixó es lo que jo volia,* *(Los dos apart.)*
 y aquí està 'l tot del mèu plan.
 Los s'euys companys, que 's sublevan,
 són aquí á baix del barranch;
 ell , si no volia anarhi ,
 es perquè 's tè de casar ;
 mes, veient que no 'l vol ella ,
 ha fugit y se 'n hi vā.

JORDI. *Ara 'l qu' ha de procurarse*
 es que no s' enraonin may ,
 perque, si ans de marxá 's veuhen ,
 se fan las paus y acabát.

BISMARCK. *No 'm donará cap cuidado.*

JORDI. *¡ No !*

BISMARCK. *Ni que féssin las paus.* *(Parlen baix.)*
FELIX. *¿ Fero no veu que si ara*
 nos veu aquí junts parlant ,
 lo qu' ha fet sols per suspita
 pot créurer qu' es la vritat ?

COLOMA. ¡ Que ho cregui ! ¡ Si vull qu' ho cregui !

¡ Si á celos l' haig de matar !

¡ Que vegí que, si ell me deixa,
tinch un altre que val tant !

Ja sè bè que no es prou digne
ferli aixó representar ;

pero dispensim y fassiu
com favor á la amistat.

FELIX. Es contraproducent, Coloma ;
després se 'n penedirà.

COLOMA. En fi , donchs... si no vol ferho...

FELIX. ¡ Jo... ! No... Aixó no ho pensi may.

Jo tant sois l' aconsellava ,

com pertoca á la amistat :
vosté no ho vol , accedeixo ;

vosté veurá 'ls resultats.

(Y quedan los dos parlant baix y passejant.)

NONITO. ¿Pero mentre he dut la polla ,

qu' he tret, á cal ermitá ,

qu' han fet ?

JACAS. ¡ Home ! ¡ No li deya !

Han subastat aquells pans.

Los escolans los recullen ,

y, dins d' un cove fiscats ,

los tréuhen aquí per vèndre'ls ,

al qui mes ne voldrà dar.

Los joves se contrapuntan

y, á tal punt hem arribat ,

que jo he vist, molts cops, un' unsa

arribá á dar per un pá ;

y el fadri que pot lograrlo ,

si es, com cal, jove galan ,

lo regala á la fadrina ,

de qui ell està enamorat.

SICUT-ERAT. ¡ Vaja : á n' aquets dos que 'ns quedan !

JACAS. Ohsèrvin y ara ho faràn.

NONITO. No sè si podrè ; sá un aire

y una espècie d' humitat...

SICUT-ERAT. ¡ Vaja ! A n' aquets de dos lliuras ,

¿Qui hi posa dita ?

ESCENA II.

Los mateixos, GILET.

GILET.

JO.

(Murmurs.)

JACAS.

¡ Ah ! ¡ ah !

GILET.

Ja deya jo... bè es prou raro...

JACAS.

(¡ Sempre així ab lo diputat !)

(Jo m' he quedat com de pedra.)

- NONITO. (Y jo.) (Qu' ara havia anat al grup d' ells.)
BISMARCK. (Cal Déixintlo estar!)
FELIX. (Veura com ara li dòna ,
y així tot queda olvidat.) (A Coloma.)
COLOMA. (Veura com li dòna à n' ella ,
per darmel xasco mes gran.)
SICUT-ERAT. Endavant : ¿ Qui hi posa dita ?
GILET Y MOLTS. ¡Jo , jo , jo !
SICUT-ERAT. Donchs endavant.
Dos sous lo pà de dos lliuras.
¿ Qui hi diu més ?
GILET. Tres.
SICUT-ERAT. ¿ Qui hi dirà ?
GILET Y MOLTS. Qnatre, cinc, sis, set.
GILET. ¡ Mitj duro !
JACAS. ¡ Bomba ! (Murmurs d' estranyesa.)
SICUT-ERAT. ¡ Mitj duro del pà !
¿ Ningú hi diu mes ? ; Au ! Mitj duro ;
com si diguéssem deu rals.
¿ Ningú hi diu mes ?
JACAS. ¡ Qu' han de dirbi !
¡ Si per poderlos guanyar,
han de fangà una semmanal !
JORDI. Jo haig de curar cinc malats.
BISMARCK. Y jo tocar mitj mes l' orga.
(Sicut-erat va ensenyant lo pà al un y al altre. Quadro y
animació. Los fadrians contan los diners y veuhen que no 'ls
arriban , las promeses los diuhen que fassin un esfors , etc.,
etc. , presentar tota la varietat y animació possibles.)
SICUT-ERAT. ¡ Mitj durol ! mitj durol !
JACAS. Y dónal.
SICUT-ERAT. Donchs d' en Gilet. Ja es donat.
(Ell tira l' mitj duro à la bassina , y ells li donan lo pà que
el dona à Roseta.)
GILET. Tè Roseta. (Sorpresa general y murmurs.)
ROSETA. Cracias.
JACAS. ¿ Y ara ?
BISMARCK. (¿ Veuhen que 'ls deya ?)
JORDI. (¡ Es vritat !)
FELIX. ¡ Gilet !
COLOMA. (¡ Ay ! No , no s' aparti ,
ó sino aquí mateix cáich !)
GILET. ¡ Hi ha potser cap lleu que 'm privi
de dona à qui vulga l' pa ?
JACAS. Interinament tu saltas ,
perque, havente de casar...
GILET. Espereuus una estona ,
y sabréu tot com ha anat.
SICUT-ERAT. L' últim que queda.
JORDI. ¡ Ah ! L' últim
NONITO. (¡ Carall ! ¡ quin aire que fai !)
SICUT-ERAT. L' últim pà , ¿ qui hi posa dita ?

- FELIX. Jo. Cinch duros.
(Sorpresa y murmurs mes grossos que may.)
- JACAS. Ja li pots dar , ja. No miris.
BISMARCK. (A Gilet.) ¡ Bomba !
JACAS. ¡ Ay !
- SICUT-ERAT. Dat. (Rep la moneda y dòna 'l pđ.)
- JACAS. Aquesta m' ha agradat.
- GILET. Nou pessetas duya á sobre. (Contanllas.)
- FELIX. Coloma. (Donanlli 'l pđ.)
- COLOMA. Visca molts anys.
- BISMARCK. ¿ Ho veus , home ? (A Gilet.)
- GILET. Ja ho sabia.
(Los murmurs y la admiraciò vdn creixent.)
- JACAS. Y cuidado á murmurar,
perque , al que murmuri , 'l tanco
per faltà á l' autoritat.
Interinamente sò batle,
y ningú se 'n pot burlar.
- BISMARCK. Interinament al menos.
- JACAS.. ¡ Ah ! bè ; després tant me fá.
Y tú 'l primer , Sicut-erat.
- SICUT-ERAT. ¡ Jo ? ¡ Bo ! ¡ Qu' he dit ? ¡ Ay carái !
¡ Endavant ! Vaya ! M' agrada...
(Y segueix murmurant lo de sempre tot recullint taula , cove y
tots los trastos , fins que s' acabi la escena.)
- JACAS. La rifa ja s' ha acabat ;
ab així , tancar la ermita ,
y ja podéu desfilar.
- (Los grups se van disolent y anàntsen de mica sn mica , fins
que quedan sols los personatges de la següent escena.)
- Tú , Gilet , me 'n darás comple ,
y , segons com hagi anat...
GILET. Vaig á acompañá à la Rosa
y tornó á sè aquí al instant. (Se 'n vd.)
- ROSETA. Anem Roseta.
- GILET. Com vulgas
Si no 't sab greu. (Donanlli 'l bras.)
- ROSETA. Ab tu may.
- COLOMA. Pare...
- JACAS. En marxa y cap á casa.
- COLOMA. Fássim lo favor del bras. (A Felix.)
(Y se 'n vdn fent brasset. Nonito , Jordi y Bismark los con-
templan.)

ESCENA III.

D. NONITO , JORDI , BISMARCK.

- BISMARCK. ¿ Ho veu , home ? Ara vosté
ja li havia d' oferir.

NONITO. *¡ Lo qué !*
JORDI. *'L bras.*
BISMARCK. *¡ Vaya !*
NONITO. *¡ Vol dir ?*
BISMARCK. *Si no es viu no fará re.*
JORDI. *Ell no vol creure ; es tossut...*
NONITO. *¡ Vostés son los que no 'm creuhen !*
BISMARCK. *¡ Mare de Déu !*
NONITO. *¡ Que no venhen ,
que estich aixis de salut ?*
BISMARCK. *¡ Ah ! Ja saber qu' ab aixó... .*
JORDI. *Si ; està un xiuet costipat.*
NONITO. *Y un amor encadarnat ,
may vā com un qu' està bo.*
BISMARCK. *¡ Veu ? Ara aquí ab aquestaire... .*
JORDI. *¡ Per qué no 's posa busanda ?*
NONITO. *Vingui aquí à n' aquesta bauda.
¡ Veu ?* *(Y cambia de lloch.)*
NONITO. *Si.*
JORDI. *A n' aquí no 'n sà gaire.*
BISMARCK. *Donchs si : aixó marxa tant bè,
que, perque ben arreglat ,
s' acabi prompte 'l combat ,
jo punt per punt los guiarè.*
JORDI. *Pero estich en inquietut ;
gsi ell al barranch ja ha baixat
com es qu' ara aquí ha tornat ?*
BISMARCK. *Jo crech que tot ha sigut
per deixau mès segù encara ,
perque s' ha volgut venjar
y ha volgut , ans de marxar ,
vení à darli 'l xasco d' ara.
¡ Vol dir que... .*
BISMARCK. *Estich cert d' aixó
perque ell may ha sigut maula ,
y, si ha dat à baix paraula ,
la cumplirà y s' acabó .
En si ells dos ja están renyits ,
y per ell no hi ha esperansa :
se subleva y se 'n vā à Fransa ,
si no 'ls prenen , perseguits .
Deixantla ell pe 'l que convingui ,
la tè que , de rabia , aquí ,
desesperada , diu si
al primer ximple que vingui .
¡ La vol vostè ?*
NONITO. *Si senyó .*
BISMARCK. *Com lo veig tan circumspecto ,
Jo li dirè ; no m' hi afecto ,
perque crech que no m' es bo .*
NONITO. *¡ Donchs quin pensament vol fè ?*
BISMARCK. *No hi ha mes ; tò de pensarshi .*

- NONITO. ¿ Vol deixarla ó vol casarshi ?
JORDI. Vosté dirá si 'm convè.
NONITO. Si ; y, si vosté 'm creu á mí ,
li dich que no tardi gaire.
NONITO. ¡ Carau ! ¡ No senten quin aire?
(*Tapantse la boca ab lo mocador blanch.*)
BISMARCK. (Ditxòs aire!)
JORDI. ¿ Diu no ó sí?
NONITO. Corrent , donchs. ¿Qué tinch de fè?
BISMARCK. Ferli la declaració ;
ella li dirá si ó no ;
vosté m' ho diu y obrarè.
Ella vá á resa al Arcángel ,
la espera á fora y, quant passa...
NONITO. Pero ¿ y si 'm dòna carbassa ?
JORDI. Mirí ; fassin cabell d' àngel.
BISMARCK. Si li dongues dihent que no ,
per ço no ho prengui á desaire,
; Mirin qu' es molt ! ¡ Vaya un aire !
NONITO. Veurá. ¿ Vol res mes'qu' aixó ? (Enfadat.)
BISMARCK. No.
JORDI. Donchs vaja , está enterat.
Declárishi quant la vegi ,
y no torni y no 'm maregi ,
ab l' aire y el costipat.
NONITO. ¡ Oh ! ¡ A mi 'n: fá riurer vosté!
(*Y's' treu una petaca de puros per triarne un.*)
JORDI. Doncas á mi gens ni gaire.
NONITO. Es que no visch sentint aire.
JORDI. Donchs jo sentintlo á vosté.
(*Nonito está indecis entre quin de dos puros fumará.*)
BISMARCK. ¿Donchs ho té entés?
NONITO. Ho farè.
BISMARCK. Donchs vagi y tréguins d' apuros.
JORDI. ¿Qué fuma?
NONITO. Puros.
JORDI. (Y 'ls hi pren.) ¡Cóm puros!
NONITO. ¡Bah! 'N fumaré de papó. (Treu cagetilla.)
BISMARCK. Bè, si; cigarrillos... pase...
JORDI. ¡Ni cigarrillos!
(*Li pren la cagetilla y se la queda.*)
NONITO. Si encara...
JORDI. Ab la medicina d' ara
no 'n pot fumar de cap classe.
NONITO. Com que vosté no m' ho ha dit...
JORDI. Donchs ara ho sab.
BISMARCK. ¡Voloalistol!
JORDI. (Dant un puro á Bismarck que se 'l posa á la boca y
ell s' hi posa 'l seu)
¿Vol fumar?
BISMARCK. Gracias.
(*Nonito ja se n' anava quant Jordi 'l crida.*)

JORDI. *¿Té un misto?*
(*Nonito li dóna una capseta de mistos bonica, y espera. Los dos encenen ab los deguis cumpliments y ab tota caixassa.*)

BISMARCK. Si es servit.
JORDI. Vaja, home ¿que espera així?
NONITO. La capseta.
JORDI. *¿Y que 'n fará*
 si tampoch té de sumá?
 Vagi y jo la guardo aquí.

(*Se desa bè la capseta y Nonito se 'n va, resignantse, per un costat.*)

ESCENA IV.

BISMARCK, JORDI.

BISMARCK. *¡Ja ja! Un dia dia me 'l despulla
aixís al mitj del carrè.*
JORDI. Y home... es clar... si es pe 'l seu bò.
BISMARCK. *¡Ah! Bè... ja ho veig.*
JORDI. Ni una agulla
es tant prima com es ell:
tot lo dia fumaria
y, si no 'l vigilo, un dia
potser li costí la pell.
BISMARCK. No, y després que...
JORDI. Es clà.
 (*Xupant los dos lo puro ab delicia.*)
BISMARCK. Es bon puro.
JORDI. *¡Oh! si, jo ho crech! Fuma bo:
per co me 'ls hi quedo jo...
Miri... mitj paquet, un duro.
Pero anant à n' al seu plan:
ara que ningú 'ns sà nosa,
Bismark, reparo una cosa
que m' encaparra bastant.
Vos diréu.*
JORDI. Que jo 'm pensava
qu' era un neo de valent;
y, si ara 's sà ab lo jovent,
no entenç lo que desitjava.
BISMARCK. Jo, estimantlo la Coloma,
he temut qu' en Gil se quedí,
y he vist qu' era 'l millor medi
fingir tot' aquesta broma.
He fet veure à n' al jovent
que liberal m' he tornat,
així he tingut amistat
ab en Gilet al moment,

- y els mèus plans han estat tals
y duts ab tant bona estrella,
que, tinch pe 'l manech la paella
y 'm venjo dels liberals.
- JORDI. Y bè, lo que penso jo:
quant hi ha un embràs se treu.
¿Veu ara en Gilet?...
- BISMARCK. Si... ¿Veu?
'L hem de fer perdrer.
- JORDI. Per ço.
- BISMARCK. Si 's queda aquí té influència
y vè 'l metje altra vegada.
- JORDI. Y á mi, ya ho sab, no m' agrada.
- BISMARCK. Es clar no es cap conveniència.
—Lo mateix Climent y en Jacas,
per mes liberal que 's diga,
es tot muntat á la antiga
y aquí que no tinch buixacas.
Pero, si vè aquest xicot,
com que res las creu bonas,
farà llenya de las tronas
y fins dels altars y tot.
- JORDI. Si, si, convè que 's desterrí.
- BISMARCK. Veura jo com lo despatxo.
- JORDI. Ja qu' havém lligat al matxo
ara tant se val que 's ferri
- BISMARCK. Entés donchs; vos á la vora
per si us tinch de menester.
- JORDI. Jo ja se 'l que tinch de fer.
- BISMARCK. Y sino, aquí d' aquí un' hora.
Bè.
- BISMARCK, JORDI. Y si vejès en Barnilla...
¿Qué?
- BISMARCK. No se 'n descuidi pas.
Digui que, per un si acas,
vingui aquí ab la xeringuilla.
- JORDI. Que la dugui aquí posada.
- BISMARCK. Allá hont vulga tant se val!
En alló si això 'ns vá mal
hi tenim la retirada.
- JORDI. Vaja; vá ab totes las reglas.
- BISMARCK. Ab compàs com bon solfista.
- JORDI. (Y bè, com qu' es organista,
sab tocar totes las teclas.)

(Al trau.)

(Se 'n va.)

ESCENA V.

BISMARCK, GILET.

- BISMARCK. Si, si... No es per alabar me;
pero es vritat... tinch talent.

- Ara en Gilet al moment. (*Lo veu que vè.*)
¡Ah! esperem : ell vè à trovarme.
GILET. ¡Hola!
BISMARCK. ¡Hola! Se 'm figura
que hi há moros à la costa.
GILET. No ho sè.
BISMARCK. ¡Bo! Bona resposta.
GILET. ¿T' hi enganyat may per ventura?
BISMARCK. ¡Justament perque veig clar
que vosté no ha dit mentida,
és qu' ho envio tot à dida!
BISMARCK. Doncas paciencia y marxar.
GILET. Marxaré; pero després
que ja li hagi ben cantada.
BISMARCK. ((Bo! ¡Això si que no m' agrada!))
GILET. Vosté 'm sentirà si hi es.
BISMARCK. No esperava això de tú :
jo 'm creya que ab la consigna
de ser sempre un xicot digne,
ni veurias a ningú.
Així 's fa quant no s' es ruch.
Així ho faig quant considero...
GILET. Si ja ho sè : ¡si volia ferhol!
Vull encara ; mes no puch.
Justament malehint ma estrella
es lo que jo 'm dich à mí :
—¿Si ella s' ha portat així,
perqué tinch de pensá en ella?
¡Iras del cel ! Quant comenso ,
lo camí d' aquesta ermita ,
à recordar , y m' ecsita ,
ab los recorts que en vá llenso ,
y 'l veig pujantlo tots dos , -
rient , ab ella , encisadora ,
aquí cullintli una mòra ,
allà cireras d' arbòs ,
per tot mirantnos amants
y jurant ser mèva ó morta ,
lo mèu frenesi me porta ,
fins à ecstassis delirants.
¡Oh ! ¡No pot ser ! No pot ser.
No pot mentir tanta proba.
Vosté que ho sap també ho trova ,
per ço l' motiu vull saber.
¡Mort són amor ! ¡Per qué ha mort ?
¡Si té terra assahonada ,
l' arbre , y pluja y soleyada ,
qui li ha secat així 'l cor ?
¿Ma esperansa s' ha estrellat ,
ab cel blau y mar serena ?
O há trovát un banch d' arena .
ó una corrent ha trovát.

L' home , volent , ba sabut
lo per qué de maravelias,
lo curs que fan las estrelas
y 'l sóns que 'l mar ha tingút,
y si, un cop vista, no sè
que s' es fet aquell amor ,
aqueells suspirs , aquell plor ,
aqueells ays y aquell d' alé ,
perque 'l cel m' ha dit qu' així ,
tè d' estrellarme ma estrella ,
per no sé estrellat per ella ,
m' estrellaré ab ella aqui.

- BISMARCK. (Ho fará tal com ho ha dit.) (Content.)
GILET. Com callará, aqni s' acaba.
BISMARCK. Jo 't dirè: ¿veus? tremolava
per lo qu' estimo al partit.
Jo pensava:—Ell haurá dat
à n' als seus companys paraula,
y, fent ella ara aquí 'l maula,
ell saltará à lo pactat.
GILET. May la paraula retiro,
quant que falto aixís coneixo,
y, per co que la cumpreixo,
ans no la dôno, m' hi miro.
BISMARCK. En sí, doncas... tú dirás.
Ja qu' aixís es com tú ho vols...
GILET. Vè 'l seu pare: deixins sols.
BISMARCK. (Vigilaré per si acas.) (Se 'n vd.)

ESCENA VI.

GILET, D. FELIX, JACAS.

- FELIX. Créguim. (Dins.)
GILET. Vè ab lo diputat.
JACAS. Nc, jo l' haig de veure à solas. (Se 'n vd.)
No senyò, fora tavolas.
Jo net y clar, s' ha acabat.
FELIX. Bè; pero no es prou de lley.
Aixó 's veu, s' esperimenta.
JACAS. ¿Esperi qué?
FELIX. Menta, menta.
JACAS. ¿La menta? ('S bull per remey.)
¡Es à dir que no hi ha mes
qu' emparaulà una fadçina,
y després qu' un li ha dit:—Vina,
despatxarla y dirli:—Vès!
Encara que sò tanasi,
sè qu' hi ha medis y 'n tinch mil.
¿No hi ha ara aixó del civil?

- FELIX. Vinga 'l civil y que 'ls casí.
JACAS. Be, aixó corrent... si senyor.
Jo aviát ho tinch manegat.
¿No ha vist ara 'l qu' ha passat,
sá una estona, ab lo rector?
No.
FELIX. ¡Ahi! ¿No ho sab?
JACAS. Ni noticia.
FELIX. ¡Donchs com hi ha mòn qu' ha sigut
un cas que tots hi hem rigut!
JACAS. Ho crech.
FELIX. Qu' era una delicia.
Aquest diumenge passat,
séyam saràu, y á la sala,
tota guarnida de gala,
ja estava 'l ball mitj armat.
Ballavan de dalt á baix
onze parellas ó dotse
quant de cop ¡pom!
FELIX. ¿Qué?
JACAS. S' esbotsa.
la caixa del contrabaix.
¡Ja pot pensar quins treballs!
Va quedar com un ruch mort;
tot així, ab aquell coll tort,
y obert jaah! com fent badalls.
No servintne ni una estella,
¿Que 's fá? y jo dich:—Lo millor
es qu' aneu à n' al rector
y us deixi 'l de la capella.
Y el rectò, perque s' hi enconi
lo jovent, posant mes fel,
diu que, 'l contrabaix del cel
no pot servir pe 'l dimoni.
Y bè... Ja ho veig... Tot quimera,
perque al ball té antipatia.
JACAS. ¡Antipa—qué?
FELIX. Tia, tia.
JACAS. ¡Cal! ¡Si sa tia no hi era!
Era tot qu' es pe 'l partit,
y com ell es molt carlista,
y á mi 'm té per progressista,
me vá dà 'l xasco qu' he dit.
Han anat dias passant,
avuy ha sigut la festa,
ell ha dut aquí la orquesta,
y la festa ha anat en gran;
y com qu' á la tarde aquí
ha de cantá 'ls goits lo poble,
ell, ni pensant ja en la cobla,
diu que li deixi 'l violí.
—¿Lo violí?—Me 'l té 'n Rafel.

—Donchs mes memoria y perdoni,
perque 'l violi del dimoni,
no vull que soni pe 'l cel.

¡Ja, ja, ja!

¿Qué tal?

Ben dit,

sino qu' un xich macarrónich.

¿Que maca—qué?

Rónich, rónich.

¡Ah! Si. Es un poble petit.

ESCENA VII.

D. FELIX, JACAS, GILET.

GILET. Jacas.

JACAS. ¡Holat!

FELIX. Senyors...

(Volent dir destorbo y me 'n vaig.)

JACAS. Vosté tot ho pot senti.

GILET. Si, y també 'm vindrà bè à mi,
per dir-li molt mes encara.

FELIX. Donchs me quedo.

JACAS. T' he erudit,
ans d' anártén ab la Rosa,
per parlarte alguna cosa,
y ara aquest cas ha arribat.
(A mi... 'l poble, tú... y tothom,
tant me fà! Jo 'l que vull ara,
à mes de l' amor de pare,
la meva honra y el bon nom.
Jo 'l que vull, que, de seguida,
sente amiga, no t' anyori,
perque jo, perque no plorí
daria... la meva vida.

(La estimo tant, que, 'l sèu plor,
quant per sas pestanyas passa,
me fà com gota que 's glassa,
y 'm cau com pedra à n' al cor!
Per ço aquí ara 's necessita
parlar clar d' una vegada:
¡No vull qu' una pedregada,
me perdi aixís la cullita!

(¡Pobre home!)

GILET. (Be Lope he diu:
FELIX. Estimant, tothom es poeta.)
JACAS. Deixo ara apart la Roseta,
y aném à buscá 'l motiu.
Pots dirmes sols que, orgullosa,

no 'l vá voler may sa mare;
pero ha mort, y jo, 'l seu pare,
'l estimo pe 'l qu' ella hi gosa.
Y creume, 'l estimo bé.
¡No 't pensis perque ara jo
no 't parli com lo senyò,
que tè un parlar que ni 'n sè,
que no sàpiga estimar
tant com ell estimar pugal...
Quant algá una planta 't duga,
lo test ni l' has de mirar.
Això de dir termes fins
y aquest parlar que enamora,
es tot à la part de fora,
y, tú, tens de mirá à dins.
Un senyò, ab lo seu parlar,
pot sè un test de porcellana
daurat, si, ab forma galana,
y hermòs qu' arriba à encantar,
y, tal volta, ab lo qu' encanta,
si vás à mirar que hi brota,
potse es una etsavarota,
tota de punxas, qu' espanta.
Jo no; jo lleig, tonto y vell,
y criat tòsch dalt d' una serra,
sò en' olla plena de terra...
pero que hi creix un clavell.

GILET.

(¡Qué fare? Si ara li dich
se 'm trastorna... erida... plora,
qu' ho sàpiga en 'sent jo fora,
y no veuré 'l seu fatich.)

JACAS.

¡Vajal! ¡Qué pensas?

GILET.

(Inventa.) Que sento,
com ja notà hauréu pogut,
que, una cosa qu' he volgut
fer per aumentà 'l contento,
hagi alsat aquest trapeig
entre vos, jo y la Coloma.
Ara conech que, per broma,
ha sigut tonta, ja ho veig.

JACAS.

¡De debò?

FELIX.

(¡Pobre xicot!)

JACAS.

¡Es à dir que 'l qu' ha succehit,
y lo qu' has fet y qu' has dit
es broma?

GILET.

Si; broma tot.

JACAS.

¡Noyal! (De repent, eridan ab alegría)

GILET.

¡Bol! ¡Y ara, qué féu?

JACAS.

Si, tens rahò, d' aquí una estona;
ara està allà ab la Mariona.

¡Pobretal! ¡Que poch s' ho creu!

¡Es dir que t' hi casaràs?

- GILET. Si, home.
JACAS. Pero ara, espera...
Hem de buscar la manera
d' arreglar bê aquell fracàs.
Cridarem aquí à tothom,
y tú 'ls diràs que ha estat broma...
Si, perque... ¡Pobra Coloma!
Ja veus... primè es lo mèu nom.
Farò tot quant vos vulguéu.
GILET. Tè, donchs. (*Danili un estutx de joyas.*)
GILET. ¿Qué?
JACAS. (*Ab misteri.*) En Pep m' ho ha donat,
que fa poch qu' ho han portat.
Dónali quant vos veuréu.
(*Gilet se veu compromés y embrassat ab lo que li dóna.*)
GILET. No; val mes que li déu vos.
JACAS. ¿Qué li donga jo? Y per qué?
¡Si ella no ha de saber ré!
¡Si qu' estaria galdòs! (*Gilet ho guarda.*)
Dèu mèul Quant ella ho sabrà...
JACAS. Pero, noy, es una broma
que... no 'n fassis mes. ¿Sents?
GILET. No.
¡Vés si arribo á pensar jo!...
JACAS. Si, perque... ¡Pobra Coloma!
Vaig cap á fer fè l' arrós.
¿T' agrada cruel?
(*No sab que 's fá ni que 's diu.*)
A bon punt.
GILET. (*Noticia y joyas, tot junt!*) (Goig)
JACAS. Vaja, 'ls deixo sols tots dos. (Se 'n vd.)

ESCENA VIII.

D. FELIX, GILET.

- GILET. Sempre qu' he anàt á comedia
y s' han vist en cas igual
lo promés frente al rival,
la cosa acaba en tragedia.
Comensa l' un á esplicarse,
l' altre que nó li contesta,
súrtem probas, se 'n protesta,
acaban per insultarse,
y, al sè á n' al últim afront
de indicá una bofetada,
armas, siti y la hora dada,
y, si són homes, ja hi són.
Si a n' aixó al fi hem d' arribar,
poch parlá y comedia fora.

- Valor, armas, siti y l' hora,
y ens anirém à matar.
- FELIX. Y, sent aixó, es que déu créurer,
qu' està cert de lo que pensa.
- GILET. ¡No li deyal! Ja comensa
com lo drama que vaig véurer!
- FELIX. Donchs, y ja qu' en parodiar
nos trovem tots dos de vena,
anirém seguint la escena
comensanthmi jo á oposar,
y, per oposarmhi, dich
que vosté, enganyat vilment,
la joguina en ser consent
d' algun fals é innoble amich,
que tinch la part analítica
d' aquest cas ben comprobada,
y qu' es víctima inmolada
á un enredo de política.
Probas.
- GILET. Ne tinch; mes avuy
no las puch per re ensenyar.
Si à démá vol esperar...
- FELIX. Ni m' es possible ni vuy.
Val mes què prop la resclosa,
del molí de baix del riu,
ab motiu ó sens motiu,
aquesta escena enojosa
s' acabi ab un cop mortal,
y, de destresa fent gala,
vegi si 'm clava una bala
á n' al cor, com punt final.
- GILET. ¡Vaya un gust! ¡Cométre 'l crim,
per mes qu' ella l' idolatria!
- FELIX. ¡Vaya uns pares dè la patria,
com d' en tant en tant teuim!
¡Es dir que li dém lo vot
perque, quant tinga feriats,
trovantse ab joves honrats,
la nuvia 'ls prengui si poi?
Y després, allà, al Congrés,
plena de gent la tribuna,
ab talent y, per fortuna,
ab parlar fàcil á mès,
serà aplaudit ab justicia
per lo discurs mes moral,
quant sols guarda ab cor deslleal
la mes astuta malicia.
Fent la lley que porti al bè
alli 'ls cors de tots ecsalta,
y, després, ell mateix falta
á las lleys que allí vá sè.
¡Oh! Ja aixó se li ha acabat:

O perque á vosté 'l fereixi,
ó perque, mort jo, 's coneixi
pe 'l fet, la seva maldat,
podrá, quant torni á las Coris,
dir, al fer lleys, en presencia
dels que aixís á la conciencia,
com vosté, se móstrin sòrts,
que si allà n' ha apres de fer,
ab talents, al discutirlas,
d' acatarlas y cumplirlas
n' hi ha ensenyat un mariner.

FELIX. ¿Y si, per mes que m' assédia,
GILET. jo no acceptes, per salvarlo?

GILET. Allavors per obligar-lo
faré... (Y li rá d' dar bofetada.)

FELIX. ¡No! (Detenint-li la mà.)

GILET. (Rient.) Com la comèdia.
 ¿Si al fi s' hi ha d' aná á parar,
per mes que 'n siga contrari,
no valia mes anar-hi
sense tenir d' enrahonar?

FELIX. ¿Sí? La ombreda de dalt.

GILET. ¿Armas? Las que vosté 'm doni.

FELIX. Pistolas donchs.

GILET. ¿Testimoni?..

FELIX. Diria jo que no cal.
GILET. L' un del altre á n' aquí 's fia
y ré 'l qu' hi sigan remèdia.

FELIX. Y b' g'veu? com la comèdia...
GILET. Si, crech qu' es... A flor d' un dia.

(Se saludan dignament y se 'n rá Felix.)

ESCENA IX.

GILET, aviát SICUT-ERAT, y al fi COLOMA.

GILET. Entesos : mort ó matar ;
mes sempre sens esperansa :
si mort, mort, ó sino á Fransa
y de Fransa cap al mar.
Si... ¡Ah! Hola... ¿Ella plorant?
Si jo pogués sens remor...

(Y busca ahont amagarse, quant s' obra la ermita, surt Sicut-erat, la tanca per part de fora, ab un manyoch de claus,
y així que Gilet ho veu li diu:) Sicut-erat.

SICUT-ERAT.

¿Qué?

GILET.

Un favor.

Déixam las claus un instant.

(*Gil torna à mirar si ella vè y] mentrestant Sicut-erat acaba de tancar.*)

SICUT-ERAT. ¿Las qué?

GILET.

¡Cuita!

(Tornant.)

SICUT-ERAT.

¿Qué vols dir?

GILET.

Las claus, cuita.

SICUT-ERAT.

¿Qu' has local?

(*Gil, que compren que vè à arribar ella, no pot aguantar mes; li pren las claus y posantli una pesseta à la mà, li diu:*)

GILET. Tè y no digas que sò aqui.

(*Li pren las claus d' una rebolada, obra la ermita y trayent-las y entranthi s' hi tancaper part de dins, obrint, per guaitar, aquella reixeta grossa qu' hi acostuma haver à la porta de totes las ermitas. Sicut ha quedat tant sorprès de la promptitud ab que se li ha jugat la partida, que s' queda encantat ab la pesseta à la mà, qu' encara no s' ha mirat, y no torna en sí fins que l' altre ja es d dins.*)

SICUT-ERAT. ¡Bo! ¡Això si que m' ha agradàl!

¡Es dir que jo...! ¡Bona broma!

Veurás si veig la Coloma.

¡Vaya un auzell ¡Ben pensat!

(*Y segueix baixant per graus la seu y murmurant lo acostumat fins que al arribar al següents versos los uneix à n' als de sempre.*)

¡Molt bè! ¡Vaya una manera...

¡Molt bonich! ¡Molt bè! ¡Molt fi!

(*Al arribar aquí s' adona de que te una pesseta à la mà y després de una gran sorpresa se li veu una impressió vivisima d' alegria, se la mira, se la frega pe'l clatell, se convens de que es bona, no se 'n sap venir, mira à la ermita, deixa compéndrer qu' aixis ja deixa estarhi à Gilet, y, quant se gira per anarsen, se trova ab Coloma que en aquell moment entra trista en escena.*)

¡Oh! No, no... no hi es aquí.

COLOMA. ¿Qui?

SICUT-ERAT. No ; m' ha dit que no hi era.

(*Y se 'n vè murmurant, que se sentin cosas que signifiquin lo content qu' està de la pesseta, mentres Coloma s' assenta trista en un pedris.*)

ESCENA X.

COLOMA, aviát D. NONITO.

COLOMA. ¡Miréu qu' es molt perseguit!
¡Jo no sè com no ho coneix
y ja no ho pensa ell mateix!

- NONITO. Coloma.
COLOMA. (¡Bo! Ja es aqui.)
NONITO. ¿Me vol fè 'l favor, Coloma,
de, per escoltà, entrá à casa?
COLOMA. Si fà una calor qu' abrasa!
Vosté sempre està de broma:
NONITO. No ; ja ho veig, à dins calor ;
pero aquí fora fà un aire...
¿Qué?
COLOMA. Que no m' agrada gaire.
NONITO. Donchs vagí à dins.
COLOMA. ¡Oh!
NONITO. ¡Oh?
COLOMA. ¡Oh! que vol dir, Colometa,
que jo à dins no puch entrar
perque, si 'm vol escoltar,
li haig de parlà una estoneta.
(Val mès donchs que l' escolté
y acabém d' una vegada.)
NONITO. Sols per evità una airada,
ja que vol que aquí parlém,
me posarè 'l pardessú, (Ho fà.)
y, ab la anuencia sèva,
ja abrigat, vaig à la meva,
ara que no 'ns sent ningú.
Jove sò y ma vida entera
es una vida de probas :
hi ha pochs joves que, tant joves,
tingan, com jo, una carrera.
Això dit, tinch per costum....
¿Gusta? (Trayentse una capseta de pastilles.)
COLOMA. Gracias. Per sè atenta. (Ne pren una.)
NONITO. Són pastilletas de menta
que las french sols pe 'l perfum.
Com dich donchs; à Barcelona
m' oferian conveniencias :
tinch allà grossas influencias
y sò d' una casa bona.
COLOMA. ¿Creich qu' es de pedra picada?
NONITO. Fins al primer pis.
COLOMA. ¡Ah!
NONITO. Si;
pero 'm vā conveni aquí,
per la salut delicada,
y aquí es hont m' ha cohegut
desde...
COLOMA. Si. (Rient los d' un recori.)
NONITO. D' aquella escena ;
mes sempre ab aquesta pena
que no tinch gaire salut.
Si 'm pregunta lo que tinch,

no li puch di : abatiment,
sombras, y un defalliment
que, mòlts cops, just me sostinch.
Per co, veentme delicat
y sabent la influència estranya
dels aires de la montanya,
á la montanya he pujat.
A la primera noticia
de vosté, la vaig buscar,
la vaig veure, y vaig jutjar,
Coloma, ab tota justicia.
Amabilitat, cordura,
educaciò distinguida,
bondat de cor may flingida,
donaire, altiva hermosura,
y un talent, del que, á tot hora,
ne dich jo, juntant sorpresas,
que, s' hi ha senyoras... pagesas,
vosté es pagesa... senyora.

Gracias.

De re.

No; d' això.

Jo, com sab, sò impressionable,
y això, per mí imponderable,
me và fer certa impressió
y li dich que si, ab sa fé,
me vol dar la mà d' esposa,
ni Vichy ni Panticosa
logravan lo que vosté.
Al pas qu' això manifesto
no li fassi pò 'l mèu mal ;
perque, al fi, si bè malalt,
sò un malalt que no molesto.
Tots los remeys son aquets
que 'm puch dar jo per fortuna: (*Ensenyanços.*)
La pildora ara... à la una;

(*Y consultant lo rellotje la pren sola.*)

à las dues... paperetes.

E hi tinch ja pràctica tal,
que, no mes qu' ab-un xich d' aiga
pe 'ls paperets, ahont m' escaiga,
ja tinch remey pe 'l mèu mal.

Crech que basta ja lo dit.

La he vista atenta escoltantme.

No li he dit arrodiillantme
perque aquí sempre es humit;
pero, si cal, ho fare.

Avans resposta no 'm torni.
pensi bè que no 'm trastorni,
perque diu que no 'm convè;
mes, si un dòls si se li escapa,
tant remey me dóna atenta.

com vā ser... la Revalenta,
per las dolencias del Papa.

¿Ha acabá?

Si.

Donchs...

Esperi.

Si m' haguès de dà un desaire
fassi que no 'l senti gaire.

No tinga por.

Consideri

que, delicat com estich,
me pot dū una malaltia.

Cregui, á fé, qu' ho sentiria,
'sent com es vosté un amich,
y atenent à que, quant torni,
per ço 'l melje no 'm renyès...

Nonito. Es lo qu' encarrega mes ;
sobre tot que no 'm trastorni.

Coloma. Li darè, perque tornar
no puga un' altra vegada,
no una píldora daurada,
sino seca y sens daurar.

Nonito. Jo... á ciutat, y no fà gaire,
despedintme en lo moll...

Nonito. Dispensi que m' alsí 'l coll,
perque torna se un xich d' aire.

Coloma. Fa bé y esta dispensat. (Ell s' abotonà.)

Nonito. ¿Deya al moll de Barcelona ?

Coloma. No ; en la corbeta Belona :
ara me n' he recordat.

Jo en lo bot, y ell ja pujant
á dalt del barco de guerra,
esperantme 'l pare 'n terra,
nos despediam plorant ;
y, del nostre plò en l' eccés,
al dirm'e amant :—Serás mèva,
jo li vaig jurar ser sèva,
ser sèva... ó de ningú mès.

Ell ara aquí m' ha faltat
y per la Roseta 'm deixa :
jo sempre sò la mateixa,
y cumpliré lo pactat.

Ell me deixa aquí saltant ;
jo cumplint mentre 's divulga ;
ell se 'n vā ; torni quant vulga ;
jo l' estaré aquí esperant.

Sò pubilla y bastant rica,
per no tenir de casarme,
no 'm vull casar per venjarme,
perque á un altre 's sacrificà,
y així no vendrà ma fé,
per... ¿qué li diré? ni un trono!

perque , jo , 'l amor , que 'l dono,
 no 'l vull vèndrer mai per ré.
 ¡No , Coloma ; per pietat,
 revoqui aquesta sentencia!
 ¡No pot ser!

Nonito. ¡No tè conciencia ,
 si 'm deixa aixís desairat!

Coloma. ¡No veu lo débil que estich ?
 Ja débil de mal de cor ,
 y ara ab mal de cor d' amor...

Coloma. Li dich que no , y clar li dich.

Nonito. Donchs jo ab tot y la humitat.
 (*Y en un eccés de passió s'agenolla , posant ans lo mocadó en terra.*)

Coloma. ¿Qué fá ara? (No volentho.)

Tonita. Lo qu' he dit.

ESCENA XI.

COLOMA, P. NONITO, D. FÉLIX.

FELIT.	Coloma.	(Y s' atura sorpres al véureu.)
NONITO.	¡Qué?	
(Coloma, per disimular que Nonito estiga en la posició indicada, tira 'l mocador á terra, perque puga ser véurer que estava agupit cullintlo.)		
COLOMA.	(A Nonito perque callí.) Si es servit.	
D. Félix.		(Per dissimular.)
FELIX.	{ [Pfl!]	(Escapantli 'l riure.)
NONITO.	(Cullint lo mocador.) (M' ha atrapát.)	
COLOMA.	¡ Vol fè 'l favor ? (Pe 'l mocador qu' ell li dona.)	
NONITO.		Si es servida.
COLOMA.	Mil gracias.	
NONITO.	No hi ha de qué.	
	Servirlo. Als peus de vosté.	
	(Pendrà aigua naix de seguida.)	
	(Y confos y trastornat se 'n entra á la casa.)	

ESCENA XII.

D. FÉLIX, COLOMA.

FELIX.	Molt bè; es discreta Coloma!
COLOMA.	¡Qué vol dir?
FELIX.	S'ha agenollat y vosté aixís li ha evitat, lo ridicul y la broma.
COLOMA.	No he vist mes obstinació

- FELIX. ni mes afany de conquista !
Y bè ; com qu' es unionista ,
¿ qué busca 'l pobre ? L' unió
Pero, anant á un altra cosa ,
y aquí, ja que 'ns veyém junts ,
havém de tocar certs punts ,
per combinar que 's disposta.
Es ja acabar necesari
ab l' afany d' aquest amor ,
y aquí vinch de embaixador
y enviàt plenipotenciari.
- COLOMA. Ja li he dit lo mèu parer ,
Ell m' ha faltat , jo no falto :
ni 'm rebaixó ni m' ecsalto ,
si 'm vol que vinga.
- FELIX. Primer ;
ja qu' anant per prats s' aclara.
¿ Vosté desitja ser seva ?
- COLOMA. ¡ Si ho desitjo ! ¡ Mare meva !
¿ Per qué visch y alento encara ?
¡ Aquest amor ! ¡ Si 'm tè loca !
Es la olor sencilla y fina
de la poma camosina ,
que 'n deix part en tot quant loca.
¡ Per ell , entre l' esbarser ,
me miran negras las mòras ,
ab aiguas murmuradoras ,
me parla 'l rech juganer ,
y al pensar que sols així ,
puch véurerly puch parlarli ,
perque , encar que sens faltarli ,
s' ha perdut ja tot per mi ...
Me falta espay pe 'l suspir ,
llàgrimas pera plorar ,
dignitat per olvidar ,
fortalesa per sufrir ;
y , faltat de la passiò
qu' ardor li dava en secret ,
sento ¡Ay! que se 'm mort de fret ,
lo cor glassat pe 'l seu noi .
Veurá ...
- COLOMA. ¿Qué ?
- FELIX. Ell ha dat un ram ;
en lo ram hi havia ruda ,
vosté ho sent , lo llença , y muda
en crit de ira , 'l dòls i jo l' ami !
Ell , que 's veu lo ram llençat ,
per darli ira , vá ab la Rosa ,
y vosté , qu' ho veu , gelosa
l' ecsalta ab lo diputat .
Aqui ja , la gelosia
en ell ha umplert lo seu cor ;

m' ha insultat en són furor,
nos hem de batre al mitj dia;
y, si 's pot lluitar de mi,
se subleva ab la partida.
¡Vegí, aixó dit, si la vida,

- COLOMA. li vol robá encara així!
 ¡Oh! No, no, no, ¡Per pietat!
 ¡D. Félix! ¡Com, de seguida,
si estava en perill sa vida,
com ara ha fet, no ha parlat?
Jo, quant creya que mentia,
desesperada, gelosa,
ni sols parlarli, orgullosa,
en mòn despit ja volia.
¡Mes ara que pot morir!
¡Vida de la vida meva!
¡Ahont es, per la vida sèva,
lo que no puga sufrir?

(En aquest moment s'ou llung un timbal que va passant, y se
peri al cap d'un rato.)

¿Qué passa? ¿Sent?

- FELIX. Es la tropa
que sab s'alsà la partida,
y à perseguits' de seguida
và, per si 'ls trova y 'ls copa.

COLOMA. ! Y pots 'ls comanda ell!
¡Ell, que và fer la promesa
de may mes sè en tal empresa,
jurantimho, al darm'e l'anell!
¡Y li ha portat lo despit!
¡Y li ha portat la venjansa!
¡Oh! ¡Malehida la frisansa
gelosa que aquí he sentit!
¡Vagi! ¡Sálvil per pietat!
¡Diguili que, agenollada,
y à n' als seus peus humiliada,
veurà 'l meu orgull postrat!
Que jo tinc culpa de tot...
Que ja no estare gelosa...

Si vol, qu' estimi à la Rosa...
Que no li dirè ni un mot.
Mes que, si encara 'm d' amor,
no 'm tinga aixís afigida,
y vingui y salvi la vida,
qu' es la vida del meu cor!

FELIX. ¡Pero ahont? ¡Ahont es? ¡Ahont vaig?

COLOMA. ¡Es veritat! ¡Verge divinal!
Vegí, miri... si algú atina...
¡Verge qu' ets reyna del Maig! (A la ermita.)
¡Tórnamell! ¡Si sem las paus
jo 't duré una presentalla!
¡Oh! Resarè... Si... ¡No fallar!

(Vá cap á la porta de la ermita y la tróva tancada; allàvors correns se 'n vá resoluda, seguida de D. Félix, á casa del ermità.)

¡Las claus!

(Y quant ja quasi són al fondo, d' esquena al proscenii, Gilet tira lo manyoch de claus al mitj del teatre y torna á tançar la finestreta. Al sentir lo soroll de las claus, D. Félix y Coloma se giran y baixan sorpresos, cullintlas ella.)

FELIX.

¿Qué?

COLOMA.

¡Qué veig!

FELIX.

¡Las claus!

COLOMA.

¡Reyna dels àngels piadosa!

FELIX.

¡Eran ja á terra y no 's veyan!

COLOMA.

Mes gy 'l soroll qu' ara feyan?

FELIX.

Sento á dins remor confosa...

COLOMA.

¡Oh! ¡Es la Verje que 'm sent ja!

(En aquest moment s'obre de bat á bat la porta de la ermita y apareix Gilet ab los brassos oberts, que diu:)

ESCENA XIII.

D. FELIX, COLOMA, GILET.

GILET.

¡Si, Coloma!

LOS DOS.

¡Ah!

FELIX.

¡Gracia á Déu!

GILET.

¡Coloma!

Ho deya 'l cor mèu:

COLOMA.

—¡La Verje me 'l tornarà!

GILET.

¡Donchs y la ruda?

No ho sè.

COLOMA.

¡Donchs y la Rosa?

GILET.

Tot bromal!

FELIX.

Lo que li deya, Coloma.

COLOMA.

Lo ram. (Trayéntsel del devantal y dantli.)

GILET. (Lo olora) ¡Malviatge qui 'l tèl.

(Lo llença.)

COLOMA.

¡Y això que jo vaig llegir? (Dant la carta.)

FELIX.

No s'espantan jo ho se tot

y ho sabrán sens faltá un mot;

COLOMA.

pero quant jo ho puga dir.

Ara donchs falta desfer

GILET.

sols aixó d' aqueis plans vostros.

Puch parlar com entre 'ls nostres

'sent vosté tant cavaller,

y, per un si acás, fá poch

que 'ls he dat ordre secreta

de què si al loch de corneta.

no só á baix, es que no 'm'moch.

Com qu' ara aquí 'm vull quedar,

ja ni sols deuria anarhi:

- pero... voldria baixarhi
a instruirlos per marxar.
COLOMA. ¡Ah! No, no.
FELIX. (Broma.) No 'l cregui. (Cal)
COLOMA. ¡Pero, donal...
GILET. ¡Ja perillas!
COLOMA. Cusissel à las fandillas.
FELIX. No hi ha pòr, no se 'n 'nirà.
COLOMA. (Res: tindrè de buscá un medi
quant no se 'n adonin.)
COLOMA. Bé:
ara lo que hi ha que se
es qu' aquí l' enredo 's quedí.
Que per tú es primer l' amor,
mentres jo aixís t' idolatria,
perque tú, la teva patria
la tèns al sòns del mèu cor.
GILET. ¡Oh! Si. (A Fel.) A la seva amistat
deben ditxa tan ansiada.
EELIX. Donchs una bona abrassada
y quedará tot pagat.
COLOMA. ¿Ho vols, Gilet?
GILET. ¡Y en secret?
COLOMA. ¡Si, home! (S' abrassan.)
GILET. Al mitj de la plassa.

ESCENA XIV.

Los mateixos, JORDI, BISMARCK, JACAS.

- TOTS. ¡Ah!
JACAS. ¡Bé!
BISMARCK. ¡Bo!
JORDI. ¡Y aixó?
FELIX. (Veyentlos tant sorpresos.) ¡Qué passa?
JACAS. ¡Aixís m' agrada! ¡Ben fet!
GILET. Senyor Bismark, ja ho ha vist;
ha pensat mal del senyò;
dónguili satisfacciò
perque ho mereix, y es molt trist...
(Jordi toca 'l colze à Bismarch veyentse perdut, y Bismarch
indica que tot ho salvarà.)
BISMARCK. ¡Que jo he dit mal del senyor!
JACAS. ¡Y aixó!
GILET. Si; vosté 'm và di
que el que portès la flò aquí
- (Cada hú per son cantò.)*
(Sorpresos.)
(Content.)

BISMARCK. pretenia 'l seu amor.
Si senyò, y no me 'n desdich.
GILET. Lo senyor la porta y...
(Ensenyant la xeringuilla que D. Felix porta encara.)
BISMARCK. ¡Oh!
Per mi 'l que 'n porti 'l senyò
res proba contra 'l que dich.
Jo, pe 'l seu bè y en confiança,
li vaig dir que vigilès,
al subjecte que portès
semblant flor per recordansa,
y la Coloma pot di
si un qu' avuy du xeringuilla
no es la seva pesadilla.

ESCENA XV.

Los mateixos, D. NONITO.

NONITO. Bismark.
BISMARCK. Miris ; ja 'l tè aquí.
NONITO. Senyors...
TOTS. Ja, ja, ja, ja, ja !!
GILET. ¡Es dir, donchs, qu' era 'l senyò?
FELIX. (Quin pillo!) (Per Bismark.)
COLOMA. Bè; ja tè rahò.
GILET. Bè, aixís si que tant me fà.
JACAS. ¡Ay! Jo ja no 'm puch tenir!
(Acaban de riurer. Nonito se 'ls mira embobat perque no sab
de que 's tracta. Bismark y Jordi no riuhen.)
FELIX. ¡Qu' anem allí ab la Marioneta?
(Y se 'n van Jacas, D. Felix, y Coloma. Gilet vā d parlar baix
ab Bismark.)
GILET. Jo 'm quedaré aqui una estona.
COLOMA. ¡Ahi! no, no : tú sempre ab mi.
(Y havent desaparescat ja Jacas y D. Felix, ella 's queda es-
perantlo al fondo mentres Gilet parlá apart ab Bismark fins
que se 'n vā ab Coloma.)
BISMARCK. (Es dir que tú, prometent,
saltas, quant mes se complica?)
GILET. (Ja tornó d' aquí una mica :
jo may quedo malament.)
(Y se 'n vā ab Coloma pe 'l fondo, deixant als tres.)

ESCENA XVI.

D. NONITO, JORDI, BISMARCK.

BISMARCK. ¡Ah!
JORDI. (Perdit?) (Content fregantse las mans.)
(Ap. acostantshi.)

- BISMARCK. Salvat.)
JORDI. Bè.
NONITO. (Tornant en si.) ¡Ból!
BISMARCK. ¡Qué passa aquí? ¡Vaya un cas!
NONITO. Res : tè una enmascara al nas. (Aixugantli.)
BISMARCK. ¿Y per ço reyan?
JORDI. Per ciò.
NONITO. ¡Y... qué tal? ¡Molt bè! (A Nonito.)
JORDI. No gaire.
NONITO. ¡Com que 'l veig tant compiasent!
JORDI. Jo li diré; estich content
NONITO. perque ja no fa aquell aire.
JORDI. ¿Pero lo altre?...
NONITO. Mal.
BISMARCK. Molt mal.
JORDI. Jo desde lluny ho he sentit.
NONITO. Que nó, sech, clá y decidit
JORDI. y que vol al seu rival.
NONITO. ¡Ay! ¡Si á mi m' ha trastornat!
JORDI. ¡Endavant, bè, vaja, tornihil!
NONITO. ¡No li he dit que no 's trastorni?
BISMARCK. ¡Donchs que hi farà, m' ha afectat!
JORDI. ¡Són fora?
BISMARCK. Si. Gracia á Dèu.
JORDI. Donchs deya...
BISMARCK. Que si es vritat
JORDI. qu' ell ha quedat xasquejat,
BISMARCK. per ciò he salvat lo plan meu.
JORDI. ¿Si?
BISMARCK. No ho dich per alabarre,
JORDI. perque Deu m' ha dat un cap...
BISMARCK. Y bè, si... cuiti. ¿Que sab?
JORDI. ¿Que diuhen?
BISMARCK. Vaig á esplicarme.
JORDI. Preguntant per lo succehit
BISMARCK. sobre aixó de la abrassada
NONITO. M' ha dit :—La tinch enganyada,
BISMARCK. han de ajudarme en l' ardit,
JORDI. y, si 's trastorna un cop fora,
BISMARCK. diguin que sò sols ab ells
JORDI. per darlos alguns consells,
BISMARCK. y torno aquí d' aquí un' hora.
JORDI. ¿Y si aixó siguès vritat?
BISMARCK. ¡Que no ho veyeu qu' es escusa!
NONITO. ¡Y es clar!
BISMARCK. L'ha trovada y l' usa
JORDI. per podé obrá ab llibertat.
BISMARCK. Molt ben pensat.
JORDI. Donchs quietut.
BISMARCK. Qu' ell se 'n vegi y res m' inquieta.
NONITO. Al tercer toc de corneta,

JORDI. ja haurán marxat y cucút.
BISMARCK. ¡La corneta ! Y si sentbintho
la tropa 'n fà una agafada ?
Es ja cosa preparada,
y, per un cas, prevenintho
perque no fés suspitar,
corra , sostenint la embrolla,
qu' es la senya d' una colla ▶
que crida als sèns per dinar.

ESCENA XVII.

BISMARCK , JORDI , D. FÈLIX.

FELIX. (Sempre així.) ¡Hola ! ¿ Aquí sols ?
LOS TRES. Psi. (L' un al altre volent dir que dissimulin.)
BISMARCK. Sols no... Estém ab nosaltres.
FELIX. ¡ Oh ! Ja : ab vostéss...
JORDI. ¡ Com que 'ls altres
s' estan allí com mussols !
FELIX. ¡ Home , aixó 'l qu' he reparall!
Mentre de dinar vè l' hora ,
aqui à fora com à fora.
¡ Jo may m' hi havia trovat !
(Preparém lo d' en Gilet.)
Bè prou que vindrán las penas !
¡ Vaja , vaja... amagà esquenás ,
saltà à juli , jugà à fet !
LOS TRES. ¡ Ja , ja ! (Rient.)
FELIX. ¡ Animarse !
BISMARCK. ¡ Jo . jo ! (Rient.)
¡ Pero home , y la dignitat !
¿ Jugá à juli un diputat ?
FELIX. ¿ Per que no ? Y el primer jo.
JORDI. Mirí ja veig corda allí.
(Vá à deslligarne una que n' hi ha en una anella de la casa.)
NONITO. Si que, mentre 's fà 'l dinar ,
crech que fà gana 'l saltar.
FELIX. Y es clà ; es l' absentia d' aquí.
JORDI. Tingui.
(Ha trovát la corda , ne dòna un cap à Bismarck , agafa ell l'
altra y 's posan de frente al públic com si D. Nonito anés à
saltar.)
NONITO. Avant.
(Jordi y Bismarck voltan la corda y Nonito salta.)
FELIX. (Rient.) ¡ Ja , ja !
JORDI. Això.
(Y dòna no mes que tres ó quatre salts , quant , vegeant entrar los
de la següent escena , para , y los altres deixan la corda.)

ESCENA XVIII.

Los mateixos, JACAS, COLOMA, GILET, convidats, convidadas
y al últim SICUT-ERAT.

- JACAS. (Rialla general al veuret saltar à Nonito.)
ROSA. ¡Alsa, com salta 'l ganassa!
JACAS. Si que quasi es un xich massa.
BISMARCK. Y bè; buscan distracciò.
¡Ca! Aquí que 'ns entretenim
mentres lo dinar s' espera.
JACAS. ¡Oy que m' ha dit la cuinera,
qu' aviàt nos crida y n' eixim.
FELIX. Jacas. (Coloma vè trista y Gilet la segueix.)
JACAS. ¡Oh! (Parlan baix.)
GILET. ¡Qué tens?
COLOMA. Per darlas...
M' has posat de mal humor.
¡Sent joyas de tant valor,
com ho haurás fet per comprarlàs!
Te sacrificas per mí
y això, ja ho saps, m' agravia. (Parlan baix.)
¡Filoso-qué?
FELIX. ¡Fia, fial!
JACAS. ¡Ah! Bè, ¡Que me 'n fihí? Si.
BISMARCK. ¡Y donchs, Jacas? ¡En qué 's pensà?
JACAS. ¡Ah! Tè rahó: com té talent,
y ara es al mitjdia, 'l sent.
¡Diu que si que quant comensa?..
¡Jo al revés.
JACAS. ¡Y tal si ho sòni!
FELIX. Lo senyor quasi viu d' aire.
JORDI. ¡Donchs ell si?..
JACAS. No costa gaire.
JORDI. Si fòs bestia...
NONITO. Camaleon.
JACAS. Com jo tinch aquesta pena,
que no gasto may salut...
NONITO. Donchs senyors, aquí hem vingut.
JACAS. Y ho diré bè à boca plena.
(No sabent com dirho.)
Que, si han perdut la alegria
per lo qu' aquí han vist passar,
ja pòden de gust dinar,
perque es una ximpleria.
Ha estat una broma.
FELIX. Si.
GILET. Bè; ja 'n parlarem després.
(Acabant conversa ab Coloma.)

- COLOMA. Re, re, no; no 'n parlem mes.
JACAS. Y ell mateix ho dirà aquí.
TOTS. ¡Si, si! ¡Que ho diga, que ho diga!
(Jacas vā á buscar una cadira, la posa al mig, e hi sá enflar
á Gilet.)
JACAS. Gilet.
GILET. ¿Qué?
JACAS. ¡Aul!
GILET. Bè; pero ..
¿Qué dich?
JACAS. Lo que diga jo.
GILET. Pero á baix. (Volent baixar de la cadira.)
TOTS. No.
FELIX. Se li obliga. (Picaments y cruts.)
GILET. Vaja, donchs.
JACAS. (Apuntanlli.) Senyors...
GILET. Senyors...
JACAS. Lo qu' han vist ab la Coloma...
GILET. Lo qu' han vist...
JACAS. Es una broma.
GILET. Es una broma.
JACAS. A las flors...
GILET. Hi havia ruda.
JACAS. Hi havia ruda.
JACAS. Y el pá ..
GILET. Tot bromas, per acabà.
TOTS. ¡Molt bè, molt bè! (Picaments de mans.)
BISMARCK. ¡Ah! Aixis ja muda.
JACAS. Vaja; ara aquí algun joch nou
per entreteni un moment,
y jo allí, interinament,
veuré si 'l dinar ja 's cou. (Se 'n vā.)
COLOMA. ¡Ahont vás?
(A Gilet que veientla distreta aprofitava la ocasió per anar-
sen.)
GILET. Allá.
COLOMA. No; aqui.
GILET. A mirar si al altra armilla...
COLOMA. No; aquí, á la meva faldilla.
GILET. (Hem de fè alló.) (A D. Feliç.)
FELIX. (Veig que si.)
GILET. Vaja, donchs; á amagà esquenes.
FELIX. No, no; á puput.
GILET. Si, á puput.
COLOMA. (Ja contenta.) Tú ho has volgut...
FELIX. Si, si; broma y fora penas.
JORDI. ¡Qui amaga?
GILET. ¡Oh! S' ha de fer.
(Passa en Sicut-erat que tanca la ermita y treu las claus.)
BISMARCK. Sicut-erat.

- SICUT-ERAT. ¿Qué?
BISMARCK. A jugar.
SICUT-ERAT. Si; pero vull amagar.
JORDI. ¡Carat! ¡Si?
BISMARCK. ¡Miréusell!
NONITO. ¡Bè!
Per mirar si tocant caras
pot coneixer bè á las noyas.
GILET. Vaja, donchs; fora tramoyas;
ni compares ni comares.
A ferho.
VEUS. Si. ¡A ferho, sil!
SICUT-ERAT. ¡No sevors, no; sense fer:
jo vull amagar primer!
BISMARCK. ¡Ho farás, si t' toca així!
(Tots fan un rotillo, y Gilet, almitj d' ell, s'á qui amaga, dihen:)
GILET. «Pom, pom d' or de la virolansa.
N' ha vingut lo rey de Fransa
n' ha portat un gambirot
que 'n porta xinel-las d' or.
De la piu piu, de la miu miu,
fora 'n siga la perdíu.
(Toca amagar á Coloma y es acullit ab grans aplacacions y
picaments de mans.)
TOTS. ¡La Coloma! ¡La Coloma!
SICUT-ERAT. ¡Doncas no hi jugo!
(Y rabios se 'n vá á un cantó de teatro y fins que s' acaba l'
acte murmura ab ira lo de sempre, sens que destorbi lo demés.
GILET. ¡Ni may!
JORDI. No hi juguis, home; aixó ray.
NONITO. ¡Y jo puch?.. (A Jordi.)
JORDI. Tot... mentre es broma.
GILET. ¡Lo mocador?
COLOMA. Ja 'l tenia. (Donantli.)
(Ella 's queda al mitj del rotillo y ell li posa.)
GILET. ¡Las claus?
JORDI. (Dantlas.) Aquí hi ha unes claus.
GILET. ¡Quants dits hi ha? (A Coloma, per si hi veu.)
COLOMA. Tres.
GILET. Donchs en paus.
FELIX. No hi veu gens, no.
GILET. Ja ho sabia.
A fer rotillo. (Tots lo fan, dantée las mans.)
BISMARCK. Ja està fet.
JORDI. ¡Y en Sicut-erat?
GILET. ¡Ca, ca!
Fá 'l mussol, deixeulo està.
NONITO. ¡M' es bò 'l rodar?
JORDI. Un ratet.
(S' ha fet lo rotillo; Coloma és al mitj, Gilet té las claus y li
pregunta:)
GILET. ¡Puput?

COLOMA. ¿Qué mana?
GILET. ¿D' hont vens?
COLOMA. De Roma.
GILET. ¿Qué portas?
COLOMA. Corona.
GILET. ¿Qué buscas?
COLOMA. Muller.

GILET. Fes tres salts y búscala bé.

(Gilet sá fer un giravol á Coloma, despŕs ella sá tres salts y allavors comensa 'l joch ab tota la naturalitat possible. Gilet es lo qui li pica ab las claus, y ella no pot agafarlo. Al cap de unes quantas vegadas ell sá senya á D. Félix de que anantli á pendr les claus, vagi á serho en compte de ell. D. Félix deixa anar á poch á poch las dues mans, vā, pren les claus y sá ell lo que seya Gilet. Aquest se 'n vā, senyalant ab lo dit silenci á tothom, desfá 'l rotillo per surtir, en havent surtit lo torna a juntar y se 'n vā, de manant silenci de nou. Després qu' ell es fora, Coloma y D. Félix jugan tres ó quatre cops.)

VEUS. ¡Ay! — Ara. — No. — Mès rodona.
 — No crech que 'l logri agafar.
 — Si ell la vol fer bobejar
 no tardará poca estonal

(En aquest moment s' ou un toc de corneta. Tothom queda sorpres, Coloma se treu rápidament la vena, com ja tementho, y quant, mirant per tot esglayada, se convens de que Gilet li ha fugit, deixa anar un crit arrancat del anima y cau desmayada en brassos de D. Félix.)

COLOMA. ¡Ahl! (Desmayantse. Tothom hi corra.)
FELIX. ¡Colomat! (Aguantantla.)
BISMARCK. (Fregantse las mans.) (Ja hem guanyat.)
NONITO. (¡Y vā?...) (Juntantse ab Bismark y Jordi.)
BISMARCK. (Ap. los tres.) (A cumplir la paraula.)
(En aquest moment apareix Jacas que picant en un vas ab una forquilla á la porta o balcò de ea 'l ermità, diu:)
JACAS. Senyors; l' arrós es á taula.
JORDI. (¡Vajal! Es un plan acabat.)
(Tothom, menos Jordi, Bismark, Jacas y Sicut-erat, ha anat a auxiliar á Coloma. Jacas segueix picant en lo vas, Sicut-erat murmurant en lo seu racó. Quadro, y lo teló baixa pausadament.)

ACTE TERCER.

La mateixa decoraciò.

ESCENA PRIMERA.

BISMARCK, JORDI.

JORDI. No li entés d' una paraula :
veurà , tòrnimho à esplicar.
BISMARCK. ¡Mare de Deu y qu' es tonto !
Si sòs bestia...

JORDI. Fòra taur.
BISMARCK. Corrent , donchs ; tot lo que passa
es , ben mirat , natural ,
perque , à la cuenta , la trampa
d' alíó de baixà al barranch
no mes per aconsellarlos ,
qu' una excusa 'ns va semblar ,
no era excusa , sino qu' era ,
com havém vist , la vritat .
Li ajudém à fer nosaltres ,
fuig del rotllo tot jugant ,
se sent lo toch de corneta ,
se destapa tot plegat
la Coloma , se 'ns desmaya ,
y quant , ab plors y desmays ,
ella , com tothom , se creya
qu' ell s' havia sublevat ,
torna aquí ell , que , segons sembla ,
havia anat tant sols à guials .
En Jacas , cansát de véurer
la pubilla ab tants pesars ,
vá manar que , de seguida ,
anès lo casori avant ,

- JORDI. y per çó es que están de bodas
BISMARCK. y vos hi sòu convidat.
JORDI. ¿ Y tindrà encara esperansa...?
BISMARCK. No 'n menjaréu per dinar
vos lantas admeillas.
JORDI. (Ab interès.) Digui.
BISMARCK. Jo sè per casualitat (Misteri.)
una cosa y tinch un parte,
qu' he rebut sols fà un instant,
que , si vos m' ajudéu , ara
guanyém mes segur que may.
JORDI. ¿ Y en Gilet marxará a Frausal?
BISMARCK. Avuy.
JORDI. ¿ Y donchs y el casar ?
BISMARCK. Hi anirà antes de casarse.
JORDI. ¿ Y el jove allavors?..
BISMARCK. Cabal.
D. Nonito, ab ella libre ,
s' hi casa y quedém venjáts.
JORDI. ¿ Qué tinch de fer ?
BISMARCK. Lo que us deya;
per ara sols destorbar ;
fins que jo vingui à desferho ,
que 'l cassament passi avant.
Lo demès que després falti ,
ja ho anirém fent per graus.
JORDI. Ja per ço 'l rectó ha fet véurer
tot de cop qu' está malalt ,
y, al si ab una escusa ó altre,
diu que ja 'ls entretindrà.
BISMARCK. Fins que jo vinga.
JORDI. Descansi.
BISMARCK. Cuidado en tot, y es guanyát.
(Y se 'n ván un per cada canto.)

ESCENA II.

JACAS, D. FÈLIX.

- JACAS. Be ; pero... interinament ,
végils casar.
FELIX. No : m' espera...
y... ja us dich, de cap manera
podrè sè à n' al casament.
JACAS. ¡ Y bè , vaja... 'l que dich jo!
A n' aquí hi ba algun misteri.
FELIX. ¡ Y home , es clar ! ¿ No te de serbi ?
Hi haurá una conflagraciò.
JACAS. ¿ Conflagra-qué ?
FELIX. Ciò.

- JACAS. ¡ Jo ho crech ?
¡ Si hi ha la Sió ? ¡ Jo diria !
FELIX. ¡ Y home y donchs qui cuinaria ?
Jo ho he sabut per un plech.
Tot tè d' aclararse avuy ;
no vos donga cap cuidado.
JACAS. Jo diré ; es que m' hi enfado ,
perque... disgustos , no 'n vuy .
Y com ara corre això
de que voleu sublevarse ,
ni tant sols veig bellugarse
un' erba , que ja tinch pò.
¡ Oh ! ¡ Y que no s' hi han de burlar ,
perque, ab tot y ser prudent ,
per un interinament ,
si 'm cremo 'ls faig passá 'l mar !
FELIX. ¡ Potser si se 'ls espantès ,
ab alguna pena estranya... ?
JACAS. No , no ; com són de montanya ,
lo mar los espanta mes...
Com que veuhen tot allò...
tant such y ab un barco à sobre...
'ls fá escudella de pobre ,
tot caldo y sols un cigrò.
FELIX. En fi donchs , deixeume en pau ;
una excusa que 'ls convensi ,
à la nuvia que 'm dispensi ,
y , fins que torni , à Déu siau .
JACAS. ¡ Una excusa ?
FELIX. La que sigui .
JACAS. (Tirémnoshó à las espatillas.)
FELIX. Diguéu que sò à cassar guaitllas .
JACAS. Y ells cassarán la que 'ls digui .
FELIX. Si ; ja ho comprench , son treballs .
Mes quedí bè ó malament ,
no puch ser jo al casament .
(Jacas vó á parlar y ell lo conté dient.)
No puch entrá en mes detalls . *(Se 'n vá.)*

ESCENA III.

JACAS , COLOMA , JORDI , GILET , D. NONITO , convidats , y al fi
SICUT-ERAT.

- (Tots mudats ab barrets , capas y mantellinas blancas , com
s' acostuma en los casaments de pagesos de la montanya.)*
JACAS. ¿Qué no entra de talls ? ¡ Y això ?
¡ Bah ! Potser no 's trova bè ,
y vol un menjar lleugè .
Ja ho diré à la Concepció .

- JORDI. *¡Y donchs; Jacas?*
JACAS. *¡Qu' hi ha?*
JORDI. *¡Qué sem*
JACAS. *¡Aixó fá pler! ¡Hola, hola!*
¡Aquí tota la tavola?
GILET. *Bè; pero, ara, qu' esperein?*
JACAS. *Re; que, à la cuenta, l' rector
diu qu' haurá pres una airada,
y ara pren la matinada...*
GILET. *Ré, espereus; feume 'l favor.*
*¡Oh! ¡Com se coneix que vos,
no sòu lo qui heu de casarvos!*
JACAS. *¡Donchs qu' heu de fer? ¡Amohinarvo?*
GILET. *Fer que 's llevés, sòs com sòs.*
*Jacas tot plegat se ficsa en Gilet, qu' ha canbiat lo trago de
mariner pe 'l de pagés.)*
JACAS. *Bè; vaja; ab tota franquesa...*
GILET. *Pero...*
JACAS. *¡Psí! No digas res:
¡Qué tal en Gil de pagés?*
UNS. *¡Molt bè! ¡molt bè!*
JORDI. *Ha estat sorpresa.*
JACAS. *—Mira, li vaig dir, minyò;
la terra ara es lo tèu mar,
y la pala de fangar
la barra del tèu timò;
ab aixó, si no 'l fá res,
y es aquest lo teu destino,
deixa 'l vestit de marinò,
y vesteixte de pagés.*
JORDI. *Ben dit.*
JACAS. *Y ell, qu' es de tavola,
barretina y gech, tot junt.*
GILET. *Pero 'm crema cada punt,
que 'm cau perque 's descargola.*
*(Y haventli ara caigut los plechs de la gorra, se 'ls torna a
fer.)*
JACAS. *Pero aquest rector subléva.*
COLOMA. *¡Oh! ¡Y tall! ¡Qué fá aquest senyor?
(Apareix Sicut-erat à la porta y diu:)*
SICUT-ERAT. *De part del senyor rector.*
TOTS. *¿Qué?*
SICUT-ERAT. *Que ja; qu' aviát se lleva. (Se 'n vd.)*
JACAS. *¿Qué diu ara?*
TOTS. *¡Tú! ¡Ep! ¡Ey!*
JACAS. *¡Sicut-erat! Ja heu sentit:
en Sicut-erat ho li dit.
¡Ja li faré jo la lleý!
¡Aquí 'ns esperém fá un' hora,
y ara 's lleva mi senyor!...
Re, re, re... feume 'l favor...
Passejeuvos per la vora.*

- COLOMA. Mirarérm las prometensas.
GILET. ¡Malviatge ell! (Neguitòs.)
JORDI. Ara ja sòram casats.
GILET. Ara ja ho seràs! (Queda pensatiu.)
JACAS. ¡Y ja ho faig? (Això pensas?)
COLOMA. Donchs quant ell estiga apunt,
ja 'ns cridaréu.
(Se 'n vó ab tots, mirant ab interès a Gilet, fins que desapareix.)
JACAS. Això es.
GILET. ¡Vaja, Gilet, home, vèsl! (No 'l sent.)
JACAS. ¡Ja ho veig! Li vè costa amunt.
GILET. En això 'l rectò es culpable,
y en un cas com lo present...
¡Qué faig? ¡Bah! Interinament,
m' entrelindrè per la estable!.

ESCENA IV.

GILET, COLOMA.

- (Que apareix mirant si estan ben sols, y despresa, tocantlo per la espalda, s'a girar a Gilet.)
COLOMA. Gilet.
GILET. ¿Qu' hi ha?
COLOMA. Res; t' he vist trist
y he esperat que estessés sol
per venirte a dà un consol.
¡Vaja, tonto!
GILET. ¡Y no ho has vist!
COLOMA. Degas.
GILET. Ja ho sé... no 'n crech re;
pero hi ha casualitats
que molts cops quedem parats,
y avuy temo, y no sé qué,
y això de que per casarme
abandoni als meus companys
quant estan ab tants afanys
me sembla qu' ha de racarme.
COLOMA. ¡Mes quina culpa tens tú
de que hagin imaginat
un plan tant escabellat?
GILET. No; no 'm defensa ningú.
Perduts ja, si no hi prench part
estan mes perduts encara,
y, no ananthí, com faig ara,
quedo aquí com un cobart.
Com cobart, si, tú ja ho veus;
y si tú, qu' ho veus, m' hi obligas,
es perque, per mes que digas,

tú no m' estimas com creus.

¡Jo!

Sí, tú.

COLOMA.

GILET.

COLOMA.

Mira, aixó ho dius
per dirho... no per pensarho;
aixó ho has dit per sé 'l raro,
no perque tingas motius.

¡Que no estimo... y dirmo á mí!

¡Que no estimo... y dirmo tú!

¡Qué val tot l' or del Perú
per un cabell tèu? ¡Ni així!

Si volguès, ja, á n' aquesta hora,
fòra! apotecariesa,
ó secretaria, ó jutjesa,
ó comercianta, ó senyora,
y sempre m' hi estimat mes
en Gilet ab barretina...

¡Ay! ¡Ditxosa mantellina!

Qu' un senyor plé de diners.
Puig t' estimo ab tal amor,
que, si de cas convenia,
dos anys de vida daria
per estalviarte jo un plor,
tres, per ferte sé un sonris,
cinch, perque 's tornès rialladas,
déu, per tréurer't á balladas,
vint per veurert' jo felis,
y tota perque visquém
com ton cor massa endevina.

¡Ay! ¡Ditxosa mantellina!

Vejam si així acabaré.

(Y trayentse la mantellina se la posa al bras.)

GILET.

Mira, Coloma, 'l qu' has dit
crech qu' es vritat; mes... l' enganyas
si creus que tu per ço 'm guanyas.

Jo... no seré un gran partit;

pero... promesas... á mils.

A mils... y ricas... y á collas.

Y, si vull, linch la plats y ollas,

si vull, la betas y fils,

si vull, la Rosa pubilla,

si vull, la viuda Parrella,

si vull, la Sió, que no es vella,

y, si vull, ella ó sa filla.

Y, la que mes, es senyora,

y, la que menos, es fina...

¡Malviatge la barretina!

(Perque ab lo calor de la conversa se li desplega y li cau sobre la espallla, per lo qual se la torna á plegar sobre l' cap.)

Y la mes freda m' adora.

Pero jo m' estimo mes

véureret' la mèva promesa,
que tot l' or y la riquesa
qu' en aquest mòn capigüès.
Y t' estimo ab tal ardor
que, si fòs, tal com t' ho dich,
donaria aquest dit xich
sols per estalviarle un plor,
aquest, per véureret' sonriuer,
aquest, per véureret' ditxosa,
aquest, per véureret' rumbosa,
aquest, per véureret ben viurer
y tols perque junts visquem
com ja 'l tèu cor endevina...
Malvitge la barretina!

(Vejam si així 'n surtirém.
(Y trayentsela porque li havia caigut, se la posa dreta.)

ESCENA V.

Los mateixos, JACAS.

- JACAS. ¡Ay, ay! ¿Y cóm es que 'l posas
la gorra com un barret?
GILET. Me li he posada per ara.
JACAS. ¡Ah! ja; interinament.
(Coloma s' amaga darrera de Gilet.)
Bè, si ; per un interino
qualsevol cosa està hè.
¡Fins jo sò bo per alcalde!
¡Ay ay! (Reparant ara en Coloma.)
Ja us ho esplicarè.
¿Qué sem aquí, bona pessa?
Coloma. Com que l' he vist tant solet...
JACAS. Ja ; has vingut à consolarlo.
Donchs vés.
COLOMA. ¡Perqué?
JACAS. No pot ser ;
lo dia que dos se casan
no 's poden véurer per res.
(Prou que després se n' atipan.)
COLOMA. Donchs fins à la vista.
GILET. Adèu.
JACAS. ¡Y ja sabéu lo que passa?
LOS DOS. ¡Qué?
JACAS. Que portant un intent
s' han avingut ab lo jutje,
'l nunci, en Pau y 'l fosser,
y avuy, que 't veuhent 'sent nuvia
y que no pots negar res,
vólen veni à desmanarte,

fente sè un emprenyo nièu,
que tú 'ls vulgas dar paraula
de que d' aquí no 'ls treurém.
Recòrdat bè, quant te vingan
de dirlas que no hi pots re.
Pensabi... perque... ja t' aviso:
quedarias malament.

COLOMA. Fins l' organista vull fora.
JACAS. ¡En Bismarck! ¿Y qué us ha fet?
Toca l' orga ab massa calma.

GILET. Nyo nyoronyó! ¡Qué no ho sents?
Bè; pero... miréu à ofici....
talirali....

JACAS. ¡Be, be, be!
Ja està dit: fora caborias.
Nos coneixém de molt temps;
nos tenim massa franquesa
y may filariam dret.
¡Pero 'l julje...?

COLOMA. Te poagre.
JACAS. Y 'l fossè..

GILET. Enterra al revès.
Ahí 'l trovo que colgava
al jayo de cal Peret
y li tirava la terra
ab lo bras aixís:—¡No ho veus!
li vair dir jo de seguida.
¡Mal cor! ¡No veus que si té
lo bras d' aquesta manera
se li adormirà, beneyt?

COLOMA. ¡Massa adormit que 'l tenia!
Per no despertar may mes.
Avuy, com s' ha mort en Pepus,
l' enterra interinament;
pero, en tornant ell de festa...
ja està dit, tots al carrer.
Ja 't dich:—Si 'ls dònas paraula
t' hi faig quedar malament.
Bè, home, bè; deixemho córrer,
Pàssihu be, D. Gil.

GILET. Adeu.

(Se'n vad.)

ESCENA VI.

GILET, JACAS.

JACAS. ¡Dimonxi, home! Es una mòssa
que ja 'm té mitj amohinat.
ab lo seu bon cor!

GILET. ¡Y bè, home!
JACAS. Es que, si hi torna, rebrà.

- GILET. ¿Y gosariau pegarli?
JACAS. ¡Oy que 'm deuria costar !
GILET. Pero una dona, un sér débil...
JACAS. ¡Que débil ! Si ara ha esmorsat.
 Pero bè, anem à la cosa. (*Ab mítéri.*)
GILET. ¡Qu' ha respost quant las hi has dat?
JACAS. ¡Ah! S vá quedar molt sorpresa.
GILET. ¿Molt, eh?
 Si; com ella sab
que jo sò pobre, y à casa
no hi ha prou per gastar tant
ab unas joyas tan bonas,
l' ha sorprès com vaig pensar.
JACAS. ¡Ho veus, home, lo que 't deya?
GILET. Si ; pero jo.. la vritat...
 ¡No es prou casarme ab la noya,
que no la mereixo may,
sino qu' heu de pagà encara
tot lo que jo dech pagar ?
JACAS. ¡Interinament! Res... vaja...
 No 'm podéu enténdrer may.
 Quant cobris lo dot que us dòno,
en tornantmho, estém en paus.
 ¡M' entens?
GILET. Ja veuréu... no gaire.
JACAS. Que del dot m' ho tornarás.
GILET. Bè ; pero si 'l dot que 'ns toca
tambè vos li havéu donat.
JACAS. Per co que l' he dat y es vostro
de lo vostro ho pagarás.
 ¿Veus aquests quatre quartos ?
GILET. Si.
JACAS. Donchs tè; te 'ls he donát.
 Ara tú me 'n déus dos. Dónamels.
GILET. Tenui. (*Fent lo joch.*)
JACAS. Bueno. Estém en paus.
 ¡M' entens ara?
GILET.. M' hi embolico.
JACAS. Jo 't toch!
 Bè, deixemho estar !
GILET. Lo cert es que jo sò un pobre
y vos no m' heu desdenyat,
tenint la noya pubilla,
rica y guapa com no n' hi ha,
y això, ni ab mil anys que visca,
no ho podré pagar bastant.
JACAS. Fill, jo... si ella et demanaxa,
¿qu' havia de fer?
GILET. Bè ; es clar.
JACAS. Quant ván saber que 's casava,
van veni à serte rivals,
en Perera, en Pi, l' Alsina,

GILET. en Noguera , en Roure , en Faig..
JACAS. ¡Vaya una colla de ximples !
¡Ca , cal M' hauria semblat
que la casava ab un arbre.
—Jacas—vaig dí—¿Ets liberal?
—Doncas no vull tiranía.
Si 's destanca la sal ,
desestanquém la pubilla ,
ja que té l' aire salat.
Jo 'm vaig casá ab una pobra ,
y ningú me 'n vá privar.
¿Els dos se vólen? ¡Que 's vulguin
y viva la llibertad !
Interinament que 's cásin :
si acás després ja 's veurà.

ESCENA VII.

Los mateixos , BISMARCK.

BISMARCK. Señores...
JACAS. ¡Holal En Bismark.
BISMARCK. Tinch bon nom , Jacas.
JACAS. ¡Ah! si ,
li hem de dir D. Agustí.
¿Qué no ho sabs ?
BISMARCK. Jo...
GILET. ¡Ja vá llarch !
JACAS. Y bè : ¿Qué tenim de bo?
BISMARCK. Com qu' ara vos sòu l' alcalde...
JACAS. Interino.
BISMARCK. No ho sè en balde :
vos vinch á fè sabé aixó.
(Li dòna un plech que Jacas obra.)
JACAS. ¿Eh, quina lletra?
BISMARCK. ¡Ah! aixó si.
No ho dirè per alabarre :
pero 'l que vulga guanyarme
per lletra , ja pot veni.
Bon caido , perfils fins...
Per ço se 'm té tanta ràbia.
(¿Qué no 'l sentiu? No té ávia.)
GILET. ¡Oh! ¡Ni ávia ni vehins!
JACAS. Y, ja que sòch aquí dalt ,
¿no 'm puch quedar á la boda ? (Jacas ronseja.)
BISMARCK. No , si acás no li acomoda...
JACAS. Bè , vaja , bè... ¡Tant se vall
No dupti qu' al presentarme
al devant dels convidats ,
se creurán del tot honrats.

- GILET. ¡Oh! (Burlansen.)
BISMARCK. Y no ho dich per alabarre.
JACAS. ¿Donchs per qué ho diu?
BISMARCK. Perque es cert
JACAS. Donchs, si es cert, guárdisho y calli.
BISMARCK. Corrent, per ço no 's barallí.
Ja callo.
- JACAS. ¿Veus? (Enfadat ensenyant lo plech qu' ha llegit.)
FILET. ¿Qué?
JACAS. 'L cap vert!
M' avisan qu' ha de juntarse,
d' avuy a demà 'l jovent,
que poxsè arribin a cent,
y que ván à sublevarse.
GILET. ¿Qué dihéu? (¿Qu' ha fet aquest' home?)
BISMARCK. (Després ja 't diré 'l perque.) (A Gilet.)
JACAS. ¡Sublevarse! ¡Com si re!
Jo crech que serà una bromà.
BISMARCK. ¿Y ara, qué fem? Jo, sabenthò,
JACAS. tinch d' anà à avisar la tropa,
y, si ara surt y me 'ls topa...
BISMARCK. Molt cert: un choque sangriento.
JACAS. La tropa tot ho atropella,
veurà que tot es jovent,
y, per interinament,
si 'ls atrapa, me 'ls fusella.
GILET. ¡Donchs que 'ns dónguin llibertats!
JACAS. ¡Y bè prou que us ne doném!
¡Que dimoni! ¡Fins deixém
portar barba à n' als soldats!
BISMARCK. Això si qu' es cert. Y es clar.
JACAS. Estigueuvos quiets à casa.
GILET. ¿Qué no veus que us pescan, ase?
JACAS. ¿Donchs per qué 'ns voleu quintar?
GILET. ¿No veus qu' es tot interino?
JACAS. ¡Donchs per qué ván dir que no?
¡Quant no m' entenéu d' això,
me féu fins d' un desatino!
Ara... aquí, interinament,
se 'n ván vuit anys à soldat,
després... se veu com ha estat,
y tot se vā component.
Per ço hi hà 'l govern qu' hi ha,
y tens grans contribucions,
y 'ls ministres tenen rabòns,
y els pobres no tenen pá,
y els richs tenen inquietuts,
y els empleats estàn que sobran,
y els infelissons no cobran,
y 's fa la ley del ambut,

y tot vá tant malament.
Pero, per co, no t' apuri,
perque, per molt qu' això duri,
no es mes que interinament.

BISMARCK.

Molt bè, Jacas, sens enfado,

JACAS.

y bastant ben esplicat.

(Ara, si sòs diputat

vinga l' aigua y un bolado.)

Yaja donchs... Quedem així.

GILET.

Ja 'ls veurém; no hi ha cuidado.

JACAS.

Si, perque, si jo m' enfado,

s' han de recordar de mi.

(Se'n va.)

ESCENA VIII.

GILET, BISMARCK.

GILET. ¿Estém sols?

BISMARCK. Si.

GILET. ¡Qu' ha fet ara!!

BISMARCK. Lo qu' es de necessitat;

ó 'ls delatava ó bè perdo

l' empleo y vaig à captar.

GILET. ¿Y diu lo parte que 's trovan,

reunits à baix del barranch?

BISMARCK. ¡Y com no si així ho avisa!

GILET. ¡Oh! Están perduts.

BISMARCK. Sens dubtar.

No han respost los altres pobles.

no mes qu' ells sols s' alsaran...

los perseguirà la tropa,

y...

GILET. ¡Oh! ¡Sempre desgraciats!

BISMARCK. No 's queda més esperansa

que la de que, tú, que sabs,

per pràctica, las drasseras

de tots aquells andurrials,

los vulgars guiar cap à Fransa,

mirant si així 'ls pots salvar.

GILET. Es picà en ferro fret.

BISMARCK. Mira...

GILET. No pot ser... vosté ja ho sab.

Sò jove, las sanchs me bullen

y 'm continch ab prou afany.

Los companyys à un perill corren

y ja 'l cor se me 'n hi vá.

Pero m' ha dit la Coloma,

que, si acás ab ells me 'n vaig,

ja per sempre mes m' olvida,

deixantme per l' heréu gran,

y jo no puch ab la idea.

de que 'm pot ella o'vidar,
com no 's pot tombar la brujula
cap allá hont lo nort no hi ha,
com la flor del atmetller
no pot resistir al glas.

BISMARCK.

Justament així es com l'home
es quant déu prová 'l que val.

GILET.

¡Oh! Calli, calli; no 'm tenti...

BISMARCK.

¿Vols que 'l tingan per cobart?

GILET.

¡Y vosté vol que jo 'm perdi!

BISMARCK.

Vull véureret fe 'l que jo faig:

Jo... 'L primer talent del poble...

un génit privilegiat
que... no ho dich per alabarme,
tradueixo fins l' alemany.

¡Jo! Qu' aquí tothom se pensa
que sò un carlí rematat,

¿qué faig quant se 'm descrubeixi,
que 'm fico ab gent liberal?

Curt de vista... En una terra
que 'l talent no es apreciat...

Me treuben de tocar l' orga,
tinch d' anar pe 'l mòn, errant;

caich, se 'm trençan las ulleras,
palpo aquí, ensopego allà,

y sens orga, ni quixalla,
ni secretaria, faig

la mort de tots los grans homes:
de gana y desenganyát.

GILET.

Tot lo que vulgui, ho coneixo:
sò un mal amich, mal company;

pero mentre ella no vulga,
no dech, ni me 'n puch anar.

¿Y cóm despès t' hi presentas?

¡No ho sé!

Seràs un cobart.

¡Millor!

(Desesperat lluytant.)

Seràs un escarni.

Ja ho sé.

¿Qué pensas?

(Me 'n vaig)

¡Gill!

¡No; tinch pòr que no 'm tenti

y no 'm fés sè un disbarat!

(Se 'n va.)

ESCENA IX.

BISMARCK, y aviát JORDI.

BISMARCK ¡Vaya un enamorament!
 ¡Si qu' ho encerta 'l menescall!

- Si siguès irracional,
fòra tòrtola. Corrent.
Siga com siga, hem lográt
que, si ella li diu que hi vagi,
hi anirà hi bagi 'l qu' hi hagi.
Dochs tu hi anirás aviát.
- JORDI. ¡Hola, Bismark! ¡Es vosté?
BISMARCK. ¡Agustí, home, Agustí!
JORDI. ¡Y bê, homel!
- BISMARCK. ¡Oh! Es qu' es així:
si motejem no sem re.
Donchs deixaix de motejar,
y aném als nostres quefers.
Y, esgarrats los plans primers,
á n' als segons hem d' anar.
- JORDI. ¿Y si el cap del sublevats
espera tant que se 'ns cansa?
BISMARCK. No, perque tè la esperansa
de qu' hi vân per ell manats.
JORDI. No deixa de sè un apuro,
perque, si ell dû la bandera...
BISMARCK. La dû un qu' es de Llagostera.
JORDI. ¿Y qué fâ?
- BISMARCK. Fâ taps de suro.
JORDI. Ne: vull dir que fâ, veyst
que 'n Gilet no vâ à la colla.
BISMARCK. Qu' ho déu créurer ja una embrolla,
y que déu està impacient.
JORDI. ¿Heu fet alló? (Misteri.)
- JORDI. Ab lo fosser,
lo nunci, en Pau y el sereno,
y li hem dit que per estreno
d' un dia tant plascenter,
nos dès paraula de que
lo seu pare no 'ns treuria.
BISMARCK. ¿Y ella ha dit?...
- JORDI. Que no podia
de cap modo ferhi re.
BISMARCK. May sòn pare 's pot negar
à res del, qu' ella aconsella;
ab aixo, qui tè 'l si d' ella,
tè 'l del vell sense duptar.
JORDI. ¿Mes cóm li fém dir?
- BISMARCK. D' un modo
que no pot ser me ssenzill;
tant, que ni dû cap perill
ni 'ns pot dar cap incomodo.
Lo únic que jo necessito
es que 's diga á n' en Gilet
qu' ella ha dat lo sí á n' aquet
pampana de D. Nonito.
JORDI. Vejam si d' una vegada...

- BISMARCK. Després darli aquest paper (*Dani una carta.*)
y després... quant vos vè bè,
li miréu bè... la arracada. (*Molt marcàt.*)
- JORDI. ¡L'arracada!
- BISMARCK. Si.
- JORDI. Pero... home...
- BISMARCK. L'arracada. (*Ab seguritat.*)
- JORDI. ¡Y sens parlarli!
- BISMARCK. No heu de fer mes que mirarli
y sou rey de la Coloma.
¡Rey!
- JORDI. Vull dir qu' ab això sol
de mirarli aixís l' aurella, (*Miranlli à n' ell.*)
cada un lograrà d' ella
fins la vida, si així ho vol.
- JORDI. !Es dir que si vè 'l fosser
y el nunci, y jo y la criada!...
- BISMARCK. Si ; li miréu la arracada
y us diu si à tot.
- JORDI. No pot ser.
- BISMARCK. Doncas es.
- JORDI. Vejam. Donchs digui.
- BISMARCK. ¡Oh! Es secret del ametllò
que jo 'l puch sabé y tú no.
- JORDI. Donchs ja es molt qu' aquí l' escrigui.
- BISMARCK. ¡Bè, donchsl !Qué fem!
- JORDI. Ja está dit.
- BISMARCK. Dono això, veig l' arracada...
- JORDI. Y está la cosa lograda.
- BISMARCK. Doncas hi vaig tot seguit. (*Se 'n va.*)

ESCENA X.

BISMARCK.

Bè; molt bè; això vā endavant.
Veu la Coloma, li entrega
lo papè, y, si ella li prega;
ja tenim en Gil marxant.
Fà cincuenta anys que, per prova,
m' ho deya 'l doctor Climent:
—Molt pensar... massa talent.
Aquest noy morirà jove,
¡Quin calestro !Un cap així
jo no sè si es de personal...
Si may vaig à Barcelona
vull quo me 'l mirí en Cubí.

ESCENA XI.

BISMARCK, COLOMA.

(Que entra engalanada y despresa mirar per tot, diu recelosa
y palpitan.)

COLOMA. Senyò Agustí, estém ben sols?

BISMARCK. Sols, Coloma; no s' esglayí.

COLOMA. Aixó, es seu! (Ensenyantli la carta.)

BISMARCK. Si.

COLOMA. ¡Ah!

BISMARCK. No desmayi;

las penas tenen consols.

COLOMA. ¡Com consols! ¡Y creu tal volta
que crech jo aquest escrit seu?

BISMARCK. Jo...

COLOMA. ¡Calli, calli per Déu!

A tot per ell viuch resolta.

Aquí diu:—Ha ocorregut
un cas y havem de parla
Végem. Si en Gil no se 'n và
se deshonra...

BISMARCK. (Acabantho de llegir.) Y es perdut.

COLOMA. No ho crech y vull son honor

qu' ara aquí tacat se trova.

¡Diu que vosté 'n té la proba!

¡La proba aquí per favor!

¡La proba?

COLOMA. Si, per desferla.

¡Oh! no ¡no 'n te! ¡ni la sabí!

¡No 'm cap lo pensarhi al cap

y em sembla que se 'm esberia!

(Bismark và a arrencà una rosa y presentantli diu:)

BISMARCK. Veurá, Coloma: si un dia
dependis sa sort ditxosa
de que no fós uña rosa
aquesta flor, com voldria,
lo desitx de que no ho fós
potser li faria créurer
qu' era un' altra, fentli véurer
d' un modo estrany y confòs.
Pero quant, tenint la flor,
vejes bè sa fulla hermosa
diria:—Si; es una rosa
per mes que 'm costí la mort.

COLOMA. Aixís, donchs, vosté 's proposa
ab aixó deixar probat?...

BISMARCK. Qu' es tant cert qu' aixó es vritat
com que esta fló es una rosa. (La llensa.)

COLOMA. Digui.

- BISMARCK. Pero per favor,
Coloma, no 'm comprometi:
jo ho dich ; mes vull que 'm prometi
guardá 'l secret ab valor.
- COLOMA. Díguimho tot, y segú
tè ja, que, cert ó mentida,
ni ab mòn amor ni ab la vida
podrà arrencarme ningú.
- BISMARCK. Ab anadas y vingudas
de 'n Gil abaix del torrent,
al si avuy veu lo jovent
sas esperansas perdudas:
y, en venjansa ha corregut
que 'l tot de tantas tramoyas,
es que, per comprar las joyas
que vosté dú, 'ls ha venut.
- COLOMA. ¡ Ah ! ¡ Y per có está deshonrát,
No ; aixó tans sols l' agravia !
- BISMARCK. Y aixó es lo que jo diria
si no estès mes complicat.
Complicat ?
- BISMARCK. Ab las anadas
y vingudas del torrent,
l' han vist parlà ab lo jovent,
y com personas malvadas
no n' han faltat may per tot,
l' han espiat, y ara aquí tinch
un' ordre, que jo detinch,
fins qu' així 'l salvi si 's pot.
Un' ordre !
- BISMARCK. Per durlo pres
de seguida à Barcelona.
Vegi si 'l jutje la dona
y si 's pot duptar de res.
- (*Y li ensenya l' ordre qu' ella llegeix.*)
- COLOMA. Es cert... Gil Rosas.
- BISMARCK. Firmat....
- COLOMA. Lo jutje d' aqui.
- BISMARCK. Ja ho veu.
¡ Reina dels angles ! ... ¡ Y creu ?
- COLOMA. Qu' hem d' anà y salvarlo aviát.
- BISMARCK. ¡ Y si no, li pot passar ? ...
- COLOMA. Segons si á bonas ó malas:
tot lo pitjor, quatre balas:
tot lo menos, passá 'l mar.
- BISMARCK. Oh ! no, no !
- Recordi bê
sempre qu' algú s' ha agafat
perque s' hagi sublevat,
si una cosa aixís vè à sè.
- COLOMA. ¡ Oh ! Es vritat ! Pero... ¡ qué fem ?
- BISMARCK. Si 'm creu à mi de seguida,

- COLOMA. li salvém l' honra y la vida,
BISMARCK. al mateix temps que 'l salvém.
Diguí.
- COLOMA. Ja que hi há 'l jovent
BISMARCK. que l' espera á n' al barranch ,
deixili vosté l' pas Tranch' ,
y marxi ab ells al moment.
[Y jo l' haig de pérdrer , quant
trovava ja ma esperansa !
BISMARCK. ¡Qui sab!
COLOMA. ;Oh! ¡Si!
- COLOMA. Ell se 'n vá à Fransa ,
y 's veu qué vè mentrestant.
BISMARCK. ¿Y veig qu' es lo medi qu' hi ha?
L' únic. Aixis, si han cregut
qu' ell los habia venut ,
que no es cert veurán ben clá
y, de pas, fugint ab ells ,
li salvém l' honra y la vida.
COLOMA. ¡Oh! ¡Si! ¡Cuitém , de seguida!
BISMARCK. Crech que no són mal consells.
COLOMA. ¿Mes y si ell no hi vol anar?
BISMARCK. M' ha dit ja que si li deya
vosté , tot seguit la creya.
COLOMA. ¡Oh! Donchs vágil á buscar.
BISMARCK. Pero diguili que hi vagi ,
sense dí lo perqué ni còm.
COLOMA. L' hi he jurat ja p' el mèu nom.
BISMARCK. ¿No ho dirá?...
COLOMA. Hi hagi 'l qu' hi hagi.
BISMARCK. Si, perque, sino , 'm perdia
per haver fet un favor.
COLOMA. Que li estimo ab tot lo cor.
BISMARCK. Per mí sí que res voldria;
pero...
COLOMA. ¿Que ?
BISMARCK. Hi ha un compromís.
COLOMA. ¿Quin?
BISMARCK. Tothom qui pot abusa ,
y ara...
COLOMA. ¿Qué ?
BISMARCK. Ab aquesta escusa
vólen abusarne sis.
COLOMA. ¿Sis?
BISMARCK. Si , 'l nunci , lo fosser ,
lo sereno , D. Nonito ,
lo vicari , y ab ells cito ,
en Pauet y el campaner .
COLOMA. ¿Y qué vólen ?
BISMARCK. Qu' han sabut ,
no sè com , tot lo que passa ,
y que parlarian massa ,

- COLOMA. si no 'ls fem tenir quietut.
BISMARCK. ¿Mes qué vólen?
D. Nonito,
que la sèva mà li entregui ;
los altres que no se 'ls tregui
del empleo, y tot ho evito.
COLOMA. Això bè ; ipero dar jo
la meva mà quant me moro,
per en Gilet à qui adoro !
¡Morir ansi May. Això no.
BISMARCK. ¡Y creu darla!
COLOMA. Abans la vida.
BISMARCK. Y está bè ; pero 's deu dir
això per entretenir,
mentre 's logra sa fugida.
COLOMA. Que vinga donchs.
BISMARCK. Dòna 'l si
y després se veu com queda,
y, si algú d' aquells enreda,
aquells déiximels per mi.
COLOMA. Vagi donchs , cuiti... al moment ,
y prepari la fugida
BISMARCK. No 's mogui y vinch de seguida.
(Vejam qu' hi ha ab mes talent.)

ESCENA XII.

COLOMA , JORDI , SICUT-ERAT , D. NONITO.

- (Per l' ordre que 's vénin indicant fins al últim.)
- COLOMA. ¡Déu mèu! ¡Ni puch respirar !
¡Ay! ¡Lo suspir surt ab pena !
¡Véurer la platxa y la arena...
y morir à dins del mar !
¡Véurer la nau que ja toca,
abont l' amor la diixa alcansa,
y al sér un fet la esperansa,
la mar la estrella en la roca!
¡Y acudir dech à lo qu' ara
he promés al mestre ? Si.
¡Si salvarlo 'm toca à mí ,
més y tot dech fer encara!
- (En aquest moment apareix Jordi que, mirantli las arracadas,
diu :)
- JORDI. Pubilleta.
- COLOMA. ¿Qué voléu?
- JORDI. Res , aquestas arracadas...
COLOMA. ¡Oh! Ja están las ordres dadas.
Sòu metje.
- JORDI. ¿Cóm ?

COLOMA. Ho seréu.
JORDI. ¡Ay, ay! ¡Y veig qu' es vritat! (Vén apareixent Sicut erat, lo fossen, D. Nonito y tres ó quatre tipos, que sigan los indicats per Bismark, y tots vólen mirarli las arracadas, y ella 'ls diu:)
COLOMA. Y tú serás campaner,
y vos seréu lo fossen,
y vos sòu nunci nombrat,
y tots pér sempre quedéu,
en l' empleo que teniau;
pero calléu si ho sabiau,
y tot quant tinch demanéu.
¡Coloma!
NONITO. ¡Oh! Tambè, si.
COLOMA. ¡Y veuré las arracadas?
NONITO. No... si tinch las ordras dadas,
y el meu pare hi convé ab mí.
(Reyna del cel, quant sufreixo!)
COLOMA. Jo li he dit que vosté 'm vol,
y que pe 'l seu amor sol,
enamorada 'm daleixo.
¡Oh! No, si... es molt natural.
Qui bè estima tot ho olvida.
A vosté 'l si de seguida,
á vosaltres lo que cal.
¡Pero calléu per favor!
¡Callí si 'm vol veuré sèva!
(Mare meva, mare meva!
Crech que se 'm parteix lo cor.)
En callà està l' interès...
jo faig tot quant vull del pare;
calléu sempre, y ja, desd' ara,
may... may mes se us nega res.
(Se'n va. Com qu' ella ab lo frenest ab que parlava no 'ls ha deixat enraonar may, ara 's quedan com alelats mirantse l' un al altre y no sabent que 'ls passa.)

ESCENA XIII.

JORDI, D. NONITO, SICUT-ERAT, los tipos y BISMARCK quanto
indique.

JORDI. Jo he quedat veient visions.
 MONITO. Y jo lelo.
 SICUT-ERAT. Y jo parát.
 NONITO. ¿Vol dir que m' haurá probat?
 JORDI. ¿Vejam? (Y li pren lo pot.)
 NONITO. ¡Quantas impresions!
 BISMARCK. ¿Qué tal?
 JORDI. Bò.

- BISMARCK. Ja 'ls veig trempats.
JORDI. Veuhen lo que jo 'ls he dit?
Lo senyò es lo seu marit,
y nosaltres tots empleats.
(Tots los altres tipos estan en un grup, enraonant ab alegria
lo que 'ls passa.)
NONITO. ¡Le o digui; quin secret
hi ha en mi.ar las arracades?
BISMARCK. ¡Ah! Són coses reservadas:
es mágica. (Pent broma.)
JORDI. ¡Oy qu' es un fet!
(Sicut-erat que estava enraonant ab los altres ara diu:)
SICUT-ERAT. ¡Ah! Bè. Si... ¿y jo 'm quedare,
no mes tocant las campanas?
BISMARCK. ¿Qué cridéu ara, pabanas?
SICUT-ERAT. Que no vull ser campané.
BISMARCK. Vaja, anéu... deixeulo estar.
JORDI. Pero aixi...
BISMARCK. Havéu d' anà alli.
En Gilet torna ara aquí
y el fet se vá a rematar.
Passejó per 'qui al voltant.
NONITO. ¿Y, no m' es mal aquest aire?
JORDI. No, home, no. No tardi gaire
y tot anirà endavànt.
(Tots se'n van menos Sicut-erat y y Bismark, que 's queda
mirant cap ahont se'n van ells)
SICUT-ERAT. ¡Bè, corrent... fora! Es bonich.
En Pau nunci; en Roch fosser,
y jo, per alt, campaner.
¡Vaya unas coses! ¡Jo 't flich!
¡Molt ben fet! ¡Res... endevant!
¡Ara hi corro! toca l hora!
(Bismark que guaitava cap al lluny esperant d algú, ara
crida:)
BISMARCK. Sicut-erat
SICUT-ERAT. ¿Qué?
BISMARCK. Surt fora.
SICUT-ERAT. Es que si...
BISMARCK. ¡Arri al botavan! (Sicut. se'n va.)

ESCENA XIV.

BISMARCK GILET.

- GILET. ¿Vosté per 'qui?
BISMARCK. Deu te quart.
GILET. ¿Diu que la Coloma 'm crida?
BISMARCK. Si; 't vol parlar de seguida
GILET. ¿Y sab de qué?

BISMARCK. Ne sè part ;
pero no 't vull dir ni un mot.
Ella vè... jo aquí t' espero.
GILET. ¿Y no puch abans saberho?
BISMARCK. Aquí vè ella.
GILET. (Oh! Es fals tot !)
BISMARCK. Jo t' espero dibente sols
que t' esperan al barranch ;
veula à n' ella, y lo pas franch
tens per baixarbi, si vols.
La corneta alsá suspita
y una nova senya espera;
pero, fins à la tercera
tens temps d' anar à la cita. (*Y espera al fondo.*)
GILET. ¡No pot ser! ¡Tanta vilesa...!
Y no obstant... tothom ho sab.
¡Tothom diu que D. Nonito
tè 'l seu si !... Yo necessito
del secret trovar lo cap.

ESCENA XV.

Los mateixos, COLOMA.

GILET. (Que apareix trista y sense las joyas de novia.)
BISMARCK. ¡Ahi! ((Sorpresa al veurersela al devant.))
GILET. ¡A veure.!
COLOMA. Y jo, Gilet, te buscava
pera darte una sorpresa.
GILET. Massa veig que me l' has dada
presentante així afligida.
¿Si vás de novia vestida,
per qué no vás enjoyada?
COLOMA. ((Dèu meul y tindré valor...))
GILET. Quant tothom per lluhí 's desvetlla,
¿qu' has fet del botó y admetlla?
¿ahont tens la tumbaga d' or?
¿ahont la soguilla?
COLOMA. Desada,
Gilet, perque, en semblant dia,
si el diamants fan alegria
* jo dech anar endolada.
GILET. ¿Y no 'm dirás que vols dir?
COLOMA. No ab prou calma y ben serena:
no estranyis que ho fassi ab pena,
perque jo... 'm sento morir. (*Bismark se 'n vd.*)
GILET. Esplicat.
COLOMA. Teva y ditxosa,
al ser d' avuy à la diada,

sonreya jo ennamorada
perque anava à ser la esposa.
En mos somnis d' or hermosos
ni en loch dol pensi qu' hi haguès.
¡No hi ha res que 'ns fassi mes
egoistas... que 'l ser ditxosos!
No creya en res desgraciát
perque veya en mi ventura,
fins qu' aquí, ab veu d' amargura,
lo mestre 'l cas m' ha innovat;
* —Tos companys són al torrent,
van à surti à la montanya,
si un expert, no 'ls accompanya
móren desditxadament.
Si 'ls volgueses tú manar
queda encara una esperansa;
sabs la dressera de Fransa
y anant allí 'ls pot salvar.
Per ço las joyas m' he tret...
¡Aquellos instants son preciosos!
¡Salvals!

¡Oh!

Y serém ditxosos
quant ton deber hagis fet.

¡Perjurial!

¡Jo!

Si... Perjura.

¡Perjura tu, la que deyas
que en mòn amor tant sols voyas
un cel etern de ventura!
¡Lo que 's fals es sols lo etern,
lo únic pur es la impuresa,
lo mèu goig es la tristesia,
lo mèu cel era un infern!
¡Cel que jo vegi estrellat
ab estrelles de fortuna!
A tothom n' hi cau alguna;
à mi totas al plegat!
¡Jo he vist en un sol instant,

tota ma ditxa desfeta! (Xiulet al torrent.)

(Apareix Bismark ab una manta y una escopeta.)

¡Qué?

BISMARCK. La manta y la escopeta.

GILET. Ta vinch; passéu endavant.

COLOMA. ¡Ah! ¿Hi vas?

GILET. Mes ans de marzar,
m' has de dir perque m' hi obligas.
Jo ja ho sé; mes vull qu' ho digas,
per veure hont pots arribar.

COLOMA. ¡Oh fortuna! ¡Y sabs que sé...?

GILET. Sè que sabs que la noblesa
s' avè millò ab la riquesa,

COLOMA. qu' ab qui ha sigut mariner.

GILET. ¡Ahl! Y aixó es lo que sabias?

Pubilla rica y hermosa

no t'veurert' ab ell confosa,

com veurert' ab mi podias.

Aixó sè jo que sabs tú,

aixó sabs tú que jo sè;

tú has obrat mal y jo bè.

¡Dèu mos ho pagui ó ningú!

¡Adéu!

COLOMA. ¡Oh! ¡Espera un instant!

GILET. ¡Digas!

COLOMA. L'alé m'abandona.

(S'ou un nou xiulet d'baix del torrent.)

GILET. ¡Qu' es?

COLOMA. ¡Ay!

BISMARCK. La senya segona.

GILET. Ja vinch, passéu endavant.

(Jo m'en guardaria prou.)

COLOMA. Escolta, amor de ma vida,

lo que com á despedida

vá á dir l'afany que m'commou.

Las riquesas tu las vals,

y, sens tú, no vull haverlas;

lluny de tú, 'ls collars de perlas

me semblarian dogals,

y sens tú l'phor mòn martiri

fará qu'en llàgrimas caiga,

com rodola espurnant l'aiga

pe t'fullam lliscós del lliri.

Vés si à qui així com jo estima,

lo portar sedas y galas,

y viure en dauradas salas

may à la sort l'aproxima,

y vés, Gilet, si has errat,

quant que tú sabias, deyas,

la causa per la que creyas

que jo t'volia allunyat.

GILET. Digala donchs.

COLOMA. No ho faré

ja que tú no la endevinas

Ho he jurat; si no hi atinas

la causa jo no diré.

GILET. Perque es falsa ó es fingida.

COLOMA. ¡No, Gilet, per mor de Dèu!

GILET. Perque tota es l'orgull teu.

COLOMA. ¡Quant mon orgull es sa vida!

GILET. ¡Perjurial!

COLOMA. ¡No, per pietat!

GILET. ¡Deslleall!

COLOMA. ¡Fidel mentres viscas!

GILET. ¡Malehida...!

COLOMA. ¡Oh! no; que may isca
de tú aquest mot condemnat!
Tú no sabs...

GILET. Massa.

COLOMA. Si un dia...
(Y en aquest moment se senten disputas dintre entre D. Nonito y
Jacas fins que 's perciueixen las següents paraules.)

ESCENA XVI.

Los mateixos, JACAS, D. NONITO.

JACAS. No ho crech.
NONITO. ¡Vaya!
COLOMA y GILET. ¡Qué?
NONITO. ¡Oy, Coloma,
que no m' ha dit si per broma?
COLOMA. ¡Oh! (Horrorisada tapantse la cara.)
JACAS. ¡Sí! (Quedant esglayat.)
GILET. (A Coloma.) ¡Qué tal? ¡Ho sabia?
BISMARCK. (A Nonito.) (Si veïs que se 'n desdeya
tornili à parlar d' alló.)
NONITO.—¡Ay! (Espantantse al regoneixe a Gilet.)
GILET. ¡Qué li faig pò?
NONITO. No, no, no; sino que creya...
(Veyéu? Ja no 'm trovo bé.)
GILET. ¡Creu que perque sòm rivals
hi haurà afront y odis mortals?
No senyor. ¡Per qué ha de sè?
JACAS. ¡Pero que t' has tornat boja?
¡Quant era tot l' afany tèu!...
GILET. Jacas...
JACAS. Jo...
GILET. ¡Qué no veyéu
que la faréu tornar roja?
¡Qué tè de particular?
Fá un' hora y mi m' estimava
y aquí ab mí à casarse anava,
y ara ab ell se vol casar.
¡No val molt mes ferho aixi
que penedirs en casada?
Llibre trihi 'l que li agrada
y digui á qui dóna 'l sí.
¡Es cert com diu lo senyor
que li has donat fá una estona?
COLOMA. (Li he donat, Gilet, perdonà;
mes ha estat pe 'l teu amor.
Tu 'l per qué sabràs un dia;
tú veurás com, desdixada,
mès, quant mes enamorada,

- debia dàrté esta agonia,
y al donar paraula als dos)
- D. Nonito s' ha anat acostant a prop d' ella fins qu' ara ella
s' addona que li mira fesament l' arracada.)
¿Qué?
- NONITO. No, ca, res ; la arracada.
- COLOMA. ¡Ahi! No... si.
- TOTS. ¿Qué?
- COLOMA. A 'n ell li he dada
perque 'l vull ser mòn espòs.
- GILET. ¡Oh!!
(S' anava a avallansar sobre d' ella y se contè.)
- COLOMA. ¡Perdó!
- JACAS. ¡Doncbs jo no ho vull.)
- GILET. ¡Perdó! Si... estàs perdonada.
Prou cástich tens, desditzada,
ab ta pena y ton orgull.
- JACAS. ¡Miréu que eslich com glassat!)
(Gilet dóna una mirada al entorn seu y al si anant a Coloma,
li diu:)
- GILET. Coloma...
(No; es un engany
de moment pera salvarle.
Jo aniré a Fransa a buscarme.)
- GILET. No comprench perque est afany
en volgurme dar conhort.
Jo 't vulgui quant m' estimavas ;
quant m' has dit que m' olvidavas
¡perqué remeys si ja ha mort? (Lo cor.)
- COLOMA. ¡Mare meva! ¡Mare meva!
¡No la vull y encar m' encanta.
(Contemplanila a pesar seu, mentres plora.)
- BISMARCK. Bismark.
GILET. ¡Jo?
Deume la manta.
(Se la posa, y, al ferho, veyste una flor en lo gech, diu, desfultant als peus de Coloma.)
- JACAS. ¡Aquesta flor qu' era teval—
Vos, Jacas. (Encaixant los dos, comoguts.)
- GILET. ¡Oh!
(Estranyesa
que sols ab l' orgull se logra
a n' aqui teniu un sogre
que 'm vol mes que la promesa.)
Vosté... Ni cal dirho. (Encaizant ab ell.)
- NONITO. ¿Es cosa
que per co no crech que 'ns privi?..
- GILET. ¡Fugi d' aquí! Que s' alivih
y que la fassi ditxosa.
(Al anarsen se trova ab ella y, contenintse, diu:
(Ho hem de pèndre tal com es.)
Adeu siau. (A Jac.) Servirlo. (A D. Nonito.)

COLOMA. (A n' ell) (Espera.)
(S' ou un tercer xiulet en lo barranch.)

BISMARCK. ¿Sents?
GILET. ¿Qu' es?

BISMARCK. La senya tercera.
GILET. Fins à la vista.
(Això á n' als altres ab afectada indiferència. Després se 'n vā
á n' ella y ab tota crudelitat li diu :)
¡May mès!
(pren la escopeta de Bismarck, y se 'n vā, quant lo deturan.)

ESCENA ÚLTIMA.

Los mateixos, D. FELIX, JORDI y tothom.

FELIX. Esperi y fassi 'l favor.
TOTS. ¡Ahl!
COLOMA. ¡Ell!
GILET. ¡No; ningù 'm detura!
FELIX. Esperi aquí, y la ventura
li duch tornantili 'l amor,
(Com hi há mòn nos ha atrapat!)
JORDI. (M' espanta y no sè la causa.)
BISMARCK. Escoltin tots; una pausa,
y comensém lo indicat.
¿Coneix vestó aquesta carta? (A Bismarck.)
BISMARCK. (Pobre de mi!) Es casual.
FELIX. La vā perdre en Sicut-erat,
lo corréu la vā trovar,
y com qu' era pe 'l senyor,
y 'l senyor per un etsari
tè 'ls mateixos noms del jutje,
á n' al jutje la vā dar.
M' ho diu a mí, sem conveni,
hem anat seguint lo plan,
per veuret ahont arribaba,
y aixís à cap s' ha portat:
Persuudit ja per nosaltres,
lo jovent no es al barranch;
cada hú es á casa seva,
y Adeusiau los sublevats.
L' auto de presò que 'l jutje
ha dat al senyò Bismarck,
es tant sols perque flingia
tot lo plan així ignorar,
cuant, aquet senyor, per perdre'l,
li vā fer firmar espiant;
y si ara la Coloma
l' obligava així á marxar
y había dit à don Nonito

- que li daria la mà,
era tant sols per lliurarlo
de perills exagerats,
que aquest... polítich, ab manyas
li feya veure molt grans.
JACAS. ¡Ay gracia à Déu!
COLOMA. (*Ab alegria.*) ¡Gil!
GILET. ¡Coloma!
COLOMA. No mereixo 'l tèu perdò.
Los celos sòn la passiò
que mes disculpan al home.
JACAS. ¡Ah! ¡Y aquèstas manyas tè?
¡Vill!
GILET. ¡Infame! (*Com anant cap à Bismark.*)
COLOMA. (*Detenintlo.*) Com los altres;
si 'ns perdonan à nosaltres,
hem de perdonar també. (*Ab intenció.*)
NONITO. ¡Oh! Y jo, cregui...
GILET. Si; 'l senyor...
NONITO. Com qu' estava en mans del metje...
GILET. Feya una partida lletja...
NONITO. Just; per ordre del doctor.
JORDI. (No veu que 'ns tiran el ganxo,
defensis, home, que pensa.)
BISMARCK. (Quant no hi ha bona defensa
al buen callar llaman Sancho.)
JACAS. Ja ho veu. Bismark: fora bromas;
ha estat pílló y càstich tè,
FELIX. Lo ser Bismark no và hè
sino ab dos milions d' homes.
GILET. Ara ho veu y ho paga junt.
JORDI. (!A mi 'm sembla un somni fort!)
(En aquest moment apareix Sicut-erat à la porta de la iglesia
y diu :)
SICUT-ERAT. De part del senyor rector...
MOLTS. !Qué?
SICUT-ERAT. Qué tot está ja apunt.
JACAS. ¡Donchs anem?
FELIX. (A Gilet.) ¡Eh, 'l rector?
JACAS. Si.
FELIX. ¡Repara que dócil muda
aixis que la ven perduda?
JACAS. ¡Vaja, donchs; fora d'aquí!
(Al guarda bosch que se 'n porta à Bismark y Jordi.)
JORDI. ¡Ah, ximple! Tú 'n tens la culpa.
BISMARCK. Tu ho pagarás tot plegat.
(A Sicut-erat que s' hi enfada, y diu mentres se 'ls emportan.)
SICUT-ERAT. ¡Bo! Ara si que m' agradat.
(Segueix murmurant.)
JACAS. ¡Endevant! ¡Bona disculpa!
Calla.
SICUT-ERAT. Es que...

JACAS.
COLOMA.

¡Calia t' he dit!

Y ara jo , sent meu lo dia,
vull qu' acabi ab alegría ,
tot lo qué queda ab neguit.
Tú y jo , interinament ,
com diu lo pare , á casarnos .
D. Nonito vindrá á honrarnos ,
si bé ab molt enteniment .

NONITO.
COLOMA.

¡Ah! D' aixó ja ell se 'n refia .
Si , perque , á l' estat que está ,
l' eccés de beure ó menjá ,
li pot dà una malaltia .
Sereno , nunci y fosser
seguirán; niugú s' apuri ;
y el surrut , quant no murmuri ,
será nombrat campaher . *(Sicut erat calla.)*

JACAS.
COLOMA.

Cura de moro . Ha callat .
Com á sabi 'ns pot dar aula ,
y presidirá la taula ,
tot un senyó diputad .

JACAS.
FELIX.

¡Y un discurs!... Si ; quatre mots
per probar la simpatia .

JACAS.
FELIX.

¿La simpa—qué?

Tia, tia.

JACAS.
COLOMA.

¿Si hi serà la tia? Tots .
Vingan á postres vostés .

Hi ha un gall dindi que s' ho val .

JACAS.
COLOMA.
GILET.

¡Qué gall dindil! Un pavo real .
Y ab bon vi . ¡No hi falta res!

FELIX.

Y veurém en 'vent dinat ,

GILET.

parlant de fet tant innoble ,

COLOMA.

si la política al poble ,

es tan vil com á ciutat .

Mes ni que es compari admeto ,

si 'ns senta entre nosaltres ...

Que són farsants com molts altres ,

los polítichs de gambeto .

Y ara , si tot agradat ,

vostés dirán que disposan ...

¿No ho mereixém , ó no gosan?

Jo 'ls ho faré dir aviat .

Per si es vergonya ó rubor ,

la pubilla ho veu pe 'l yano .

Un aplauso ; 'ls lo demando

per ells , per mi y per l' autor .

PROU.

NOTAS. 1.ª No havem posat cursivas las paraules castellanas perque, essent tant freqüents, haurian perjudicat lo bon efecte de la impressió.—2.ª En la representació déu suprimir-se tot lo 'qu' està entre dues estrelles .

Biblioteca
de Catalunya

C-RJJ0

1001283515

CB

BC-27

OBRAS DRAMÁTICAS

DEL MATEIX AUTOR

QUE SE ENCUENTRAN EN LAS EDICIONES DE LIBRERÍAS

	Tipos	1. més 2. més
LAS JOYAS DE LA NOCHE.	Brama	2 2 2
UN SITI O RESA.	Brasa	2 2 2
LAS MODAS.	Brasa	2 2 2
LA ROSA BLANCA.	Brasa	2 2 2
LA DIBANTAT.	Cataluña	2 2 2
LAS PLACERES.	Cataluña	2 2 2
LAS PAPALLONCS.	Cataluña	2 2 2
LAS CIRAS DEL MAS.	Cataluña	2 2 2
LA ISLA DE VENEZIA.	Brama	2 2 2
LO CULADET DE PELLES.	Cataluña	2 2 2
LOS GOURSES.	Brama	2 2 2
LOS POLEGOS DE RAMBERT.	Cataluña	2 2 2
UN COI TRENCAT.	Cataluña	2 2 2
LO RIVEL DEL OR.	Juncosa	2 2 2
LOS PESCADORS DE SANT POL.	Cataluña	2 2 2
LA SABADETA AL DIADE.	Cataluña	2 2 2
PALOTS Y GANXOS.	Cataluña	2 2 2
LA ESQUALLA DE LA TORRETA.	Cataluña	2 2 2
LO PUNT DE LAS DOSES.	Parsons	2 2 2
LOS HOMOES Y LAS QUARESSES.	Cataluña	2 2 2
LAS CARRASSAS DE MONROD.	Cataluña	2 2 2
LINDISTAS Y ARIZATORA.	Cataluña	2 2 2
LO CASTELL DELS TRES MILLONS.	Parsons	2 2 2
JOUS DEL DIA.	Cataluña	2 2 2
LA VOLADA DE LA PICA ROSSA.	Parrella	2 2 2
LO CANTADOR.	Perdig	2 2 2
LA VENIANSA DE LA TANA.	Dorsalia	2 2 2
UN MEDICAT DE CABAP.	Parrella	2 2 2
SI US PLAU PER TORSA.	Dorsalia	2 2 2
UN BARRET DE RULLAS.	Lopredia	2 2 2
LO BOU DE LAS CAMPANILLAS.	Cataluña	2 2 2
EN DONA DONETA.	Sereida	2 2 2
LA MUDAFRA DE LA LLIBERTAT.	Cataluña	2 2 2
LAS 100 DORAS DE HOLLOWAY.	Dorsalia	2 2 2
1000 COSAS DEL CHOCOLAT.	Bramera	2 2 2
EL BUDÓ REV DE MAGNOLIA.	Cataluña	2 2 2
LOS CANTS DE VIAPRASA.	Opéra	2 2 2
LA RÀMADA DE LAS PLORS.	Cataluña	2 2 2
LA FESTA DEL BAUME.	Brama	2 2 2
DONYA GUADALUPE.	Brama	2 2 2
	Brama	2 2 2